

**Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний університет**

Верітов О. І., Караулова С.І., Симонік А. В.

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

**Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Фізична культура і спорт»
освітньо-професійної програми «Спорт»**

**Запоріжжя
2022**

**Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний університет**

Верітов О. І., Караулова С.І., Симонік А. В.

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Фізична культура і спорт»
освітньо-професійної програми «Спорт»

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № 9 від 27.03.2022 р.

Запоріжжя
2022

Верітов О. І., Караулова С.І., Симонік А. В. Вступ до спеціальності: методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Фізична культура і спорт» освітньо-професійної програми «Спорт». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2022. 63 с.

У виданні відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності та інформаційна культура студента» подано зміст практичних занять (тематику, перелік ключових термінів і понять, короткі теоретичні відомості, практичні завдання). Увагу акцентовано на питаннях розвитку системи вищої освіти в Україні й організації освітнього процесу у вишах, на особливостях функціонування галузі фізичної культури і спорту та її інформаційному забезпеченні, основах розвитку міжнародного спортивного руху, організаційних засадах і структурі фізкультурно-спортивного руху в Україні, а також на характеристиці професійної діяльності тренера-викладача.

Визначення основних термінів і понять навчальної дисципліни розкрито в глосарії. Для діагностики рівня засвоєння знань запропоновано контрольні питання та тести, для поглибленого вивчення програмного матеріалу рекомендовано основну й додаткову літературу.

Для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Фізична культура і спорт» освітньо-професійної програми «Спорт».

Рецензент

В. О. Пономарьов, к.п.н., доцент кафедри фізичної культури і спорту.

Відповідальний за випуск

А. В. Сватъєв, д.п.н., професор, завідувач кафедри фізичної культури і спорту.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Загальні методичні поради з підготовки до практичних занять.....	6
Зміст практичних занять.....	7
<i>Тема № 1. Організація освітнього процесу у вищих навчальних закладах.....</i>	<i>7</i>
<i>Тема № 2. Навчання та побут студентів вищого навчального закладу....</i>	<i>12</i>
<i>Тема № 3. Система вищої освіти в Україні.....</i>	<i>17</i>
<i>Тема № 4. Фізична культура як суспільне явище.....</i>	<i>21</i>
<i>Тема № 5. Організаційні засади, структура та матеріальна основа розвитку фізкультурно-спортивного руху в Україні</i>	<i>25</i>
<i>Тема № 6. Професійна діяльність тренера-викладача.....</i>	<i>30</i>
<i>Тема № 7. Галузева термінологія</i>	<i>33</i>
<i>Тема № 8. Міжнародний спортивний рух</i>	<i>37</i>
Тести для підсумкового контролю.....	43
Глосарій	59
Література	61

ВСТУП

«Вступ до спеціальності та інформаційна культура студента» належить до нормативних дисциплін циклу професійної підготовки. Вона покликана забезпечити усвідомлення студентами сутності і специфіки своєї майбутньої професійної діяльності, формування у них особистісних орієнтацій, мотивації та готовності до оволодіння знаннями, навичками та фаховими компетентностями, становлення професійно важливих якостей і здібностей, розвиток інформаційної культури та грамотності, а також прискорити процес адаптації до умов навчання у виші й націлити на тривале навчання і постійне самовдосконалення.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів уявлення про вітчизняну систему вищої освіти, сутність і значення аудиторної та самостійної роботи, особливості організації освітнього процесу та фахової підготовки у ВНЗ; ознайомлення з основними правами й обов'язками здобувача вищої освіти, зі специфікою професійної діяльності фахівця із фізичної культури і спорту; розкриття значення інформації в сучасному світі та особливостей методики роботи з інформаційними ресурсами.

У ході вивчення дисципліни відбувається первісне знайомство студента зі своєю майбутньою спеціальністю, методами й засобами оволодіння нею; формується уявлення про механізм реалізації здобувачем вищої освіти своїх обов'язків і прав. Цим пояснюється її актуальність і значимість у структурно-логічній схемі фахової підготовки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності та інформаційна культура студента» необхідно

Знати:

- ❖ основні терміни та поняття курсу, особливості формування і джерела фахової термінології;
- ❖ роль та місце фізичної культури і спорту в загальній культурі людства;
- ❖ сучасний стан розвитку галузі фізичної культури і спорту, її матеріально-технічне й інформаційне забезпечення;
- ❖ державні й громадські форми організації та управління фізичною культурою і спортом;
- ❖ історію становлення та етапи розвитку міжнародного спортивного руху;
- ❖ засади фізкультурно-спортивного руху в Україні;
- ❖ програми розвитку фізичної культури і спорту в Україні та проблеми їх реалізації;
- ❖ професійні обов'язки та важливі якості тренера-викладача, структуру його діяльності;
- ❖ структуру вищого навчального закладу;
- ❖ особливості, структуру та форми організації освітнього процесу у виші, у тому числі з урахуванням специфіки обраного факультету;
- ❖ права й обов'язки здобувача вищої освіти;
- ❖ специфіку фахової освіти та галузеві освітні заклади;

- ❖ сучасні методи реалізації інформаційної культури;
- ❖ алгоритми інформаційного пошуку.

Уміти:

- ❖ вільно оперувати понятійно-категоріальним апаратом курсу;
- ❖ збирати й узагальнювати інформацію з фахових джерел, критично її сприймати та тлумачити, оцінювати якість інформації, її корисність, вірогідність, важливість тощо;
- ❖ користуватися інформаційно-комунікативними технологіями;
- ❖ будувати алгоритм інформаційного пошуку відповідно до інформаційних потреб;
- ❖ аналізувати проблеми й перспективи розвитку галузі фізичної культури і спорту з урахуванням сучасних світових тенденцій;
- ❖ характеризувати діяльність фізкультурно-спортивних організацій;
- ❖ оцінювати ефективність роботи фахівця в галузі фізичної культури і спорту;
- ❖ планувати й раціонально організовувати свою навчальну діяльність і тренувальний процес;
- ❖ реалізовувати свої права й обов'язки як здобувача вищої освіти;
- ❖ постійно поповнювати свої знання, підвищувати інформаційну культуру.

Важлива роль у структурі курсу «Вступ до спеціальності та інформаційна культура студента» відводиться практичним заняттям. Спрямовані вони на детальний розгляд окремих теоретичних положень та формування вмінь і навичок їх практичного застосування шляхом виконання попередньо визначених завдань. У запропонованому автором виданні подано тематику і зміст практичних занять відповідно до робочої програми навчальної дисципліни, визначено послідовність опрацювання студентом навчального матеріалу в процесі самопідготовки.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тематика практичних занять з дисципліни «Вступ до спеціальності та інформаційна культура студента» визначається робочою програмою. Їх зміст конкретизується у пропонованому виданні. Чітке й добросовісне виконання студентами наданих рекомендацій сприятиме раціональному використанню часу та ефективній підготовці до аудиторних занять.

Алгоритм вивчення програмного матеріалу у ході самопідготовки до практичних занять:

1. Ознайомитися з темою заняття та планом.

2. Осмислити й вивчити теоретичний програмний матеріал згідно з пунктами плану.

3. Опрацьовувати питання необхідно в їх логічній послідовності, пам'ятаючи, що короткі теоретичні відомості дозволяють сформулювати лише загальне уявлення про зміст теми, повним і цілісним воно стане після глибокого вивчення рекомендованої літератури.

4. Скласти конспект (або тезисні викладки) прочитаного та словничок основних термінів і понять. Їх визначення необхідно запам'ятати.

5. Встановити зв'язок щойно вивченого навчального матеріалу з попереднім.

6. Дати відповіді на питання для самоконтролю, не користуючись літературою і конспектом. Недостатньо засвоєні питання необхідно опрацьовувати повторно.

7. Виконати практичні завдання. При цьому потрібно продемонструвати вміння застосовувати засвоєні знання на практиці, аналізувати, робити узагальнення та висновки, логічно викладати думки, наводити аргументи.

Усвідомлена підготовка до практичних занять сприятиме активізації розумової діяльності студентів, формуванню потреби в оволодінні знаннями, розвитку інтелектуальних і аналітичних здібностей, наукових і практичних інтересів до майбутньої професійної діяльності, виробленню навичок роботи з літературою, критичному осмисленню прочитаного, набуттю передбачених програмою умінь, що стане підґрунтям для подальшого формування на їх основі фахових компетентностей.

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Організація освітнього процесу у вищих навчальних закладах

Мета заняття: засвоїти основні терміни й поняття, що характеризують освітній процес у вищому навчальному закладі; ознайомитися з формами організації навчальної діяльності та формами контролю; усвідомити сутність освітнього процесу у ВНЗ.

План

1. Поняття «державний стандарт освіти» в системі вищої освіти України.
2. Форми організації навчання.
3. Форми контролю як елемент зворотного зв'язку в процесі освітньої діяльності.

Ключові терміни та поняття: державний стандарт освіти, початковий план, освітньо-професійна програма, робоча програма навчальної дисципліни, форми організації навчання.

Короткі теоретичні відомості

Освітній процес у вищих навчальних закладах України орієнтується на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до самовдосконалення й постійного поповнення знань, швидкої адаптації до змін у соціально-культурній сфері та організації праці в умовах ринкової економіки.

Зміст освіти визначається освітньо-професійною програмою підготовки та навчальними планами і конкретизується в комплексах навчально-методичного забезпечення дисциплін, підручниках, навчальних посібниках, інструктивно-методичних матеріалах, а також у ході проведення навчальних занять.

Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу у сфері вищої освіти включає:

- державні стандарти освіти;
- освітньо-професійні програми;
- навчальні плани та пояснювальні записки до них;
- робочі програми з кожної навчальної дисципліни навчального плану;
- комплекси навчально-методичного забезпечення з кожної навчальної дисципліни навчального плану: конспект або розширений план лекцій, плани практичних (семінарських) занять, завдання до лабораторних робіт, самостійної роботи, питання та завдання до поточного та підсумкового контролю знань і вмінь, комплексні контрольні роботи;
- підручники й навчальні посібники;
- програми практики (наскрізні та робочі);
- методичні матеріали до написання та оформлення курсових і кваліфікаційних робіт (бакалаврських, магістерських).

Форми організації навчання. Основними формами організації освітнього процесу у вишах є навчальні заняття, самостійна робота (складовою якої є

індивідуальне завдання), практична підготовка, контрольні заходи та навчально-тренувальні заняття.

Основними видами навчальних занять є лекції, практичні (семінарські, лабораторні) заняття й консультації.

Лекція – основна форма проведення навчальних занять у виші, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу. Закладаючи основи наукових знань, лекція визначає зміст інших видів навчальних занять, тому займає ключове положення стосовно них.

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, при якій студент під керівництвом викладача проводить експерименти (досліди) з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та оволодіння методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі.

Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організовує детальний розгляд студентам окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння й навички їх практичного застосування шляхом виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів (доповіді, реферати).

Бали, отримані здобувачем вищої освіти за окремі практичні (семінарські, лабораторні) заняття, враховуються при виставленні семестрової підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Індивідуальне заняття – навчальне заняття, яке проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки, розкриття та розвитку творчих здібностей.

Консультація – навчальне заняття, під час якого студент отримує відповіді від викладача на конкретні питання, пояснення певних теоретичних положень або аспектів їх практичного застосування.

Індивідуальні завдання з окремих дисциплін спрямовані на поглиблення, узагальнення й закріплення знань студентів, засвоєних у процесі навчання. Форма і зміст індивідуальних завдань визначаються робочими програмами навчальних дисциплін. Виконуються індивідуальні завдання самостійно в термін, визначений викладачем і вказаний у робочій програмі.

Курсова робота – це індивідуальне науково-дослідне завдання творчого або репродуктивного характеру, яке виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення засвоєних у процесі навчання знань та їх застосування при комплексному вирішенні конкретних фахових завдань.

Кваліфікаційні роботи (бакалаврські, магістерські) виконуються на завершальному етапі здобувачів вищої освіти в університеті. Вони передбачають як систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності, застосування їх при вирішенні конкретних

завдань, так і розвиток навичок самостійної роботи та оволодіння методикою дослідження й експерименту, пов'язаних з темою роботи.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти є формою організації освітнього процесу, спрямованою на оволодіння ними навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових занять. Зміст самостійної роботи здобувача вищої освіти за конкретною навчальною дисципліною визначається її робочою програмою, інструктивно-методичними матеріалами й завданнями, розробленими викладачем. Час для самостійної роботи регламентується робочим навчальним планом і варіюється в межах від 50 до 70% загального обсягу навчального часу, відведеного на вивчення конкретної дисципліни.

Спортивне вдосконалення здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Спорт», є природною та важливою ланкою їх підготовки. Значимість рівня спортивної підготовки впливає безпосередньо із сутності майбутньої діяльності фахівця фізкультурно-спортивного профілю. Особливість спортивної діяльності полягає в тому, що деякі аспекти спорту неможливо вивчити, їх можна лише відчувати, до того ж тільки на відповідно високому змагальному рівні.

Наукова робота студента відіграє суттєву роль у підготовці фахівців, особливо у відборі студентів, що мають здібності до проведення наукових досліджень у галузі фізичної культури та спорту.

Виконання індивідуальних науково-дослідних завдань, участь у студентських наукових конференціях, перші публікації, взаємодія з науковцями, підготовка курсових і кваліфікаційних робіт - усе це етапи становлення майбутнього вченого.

Практична підготовка студентів є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми. Її метою є оволодіння вміннями, навичками та способами організації майбутньої професійної діяльності. Практична підготовка здійснюється шляхом проходження здобувачами вищої освіти практики.

Контрольні заходи передбачають поточний і підсумковий семестровий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних (лабораторних, семінарських занять) з метою перевірки рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форми проведення поточного контролю, система накопичення балів і критерії оцінювання знань визначаються робочою програмою конкретної навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться у формі семестрового контролю знань здобувачів вищої освіти в усній, письмовій формі або із застосуванням ІТ-технологій. Семестровий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти на окремих його етапах у формах семестрового екзамену, семестрового диференційованого заліку з конкретної

навчальної дисципліни в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом.

Для встановлення відповідності рівня та обсягу набутих знань, умінь, компетентностей вимогам стандартів вищої освіти у ВНЗ передбачено проведення атестації здобувачів вищої освіти. Вона відбувається у формі комплексного кваліфікаційного екзамену та/або захисту кваліфікаційної роботи.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте основні форми навчання у виші.
2. Перелічіть нормативні документи, що визначають зміст вищої освіти.
3. Назвіть складові навчально-методичного забезпечення освітнього процесу.
4. У чому полягає сутність самостійної роботи студента?
5. Перелічіть та охарактеризуйте форми й види контролю.

Практичні завдання

1. Заповніть таблицю «Характеристика форм організації навчання» за зразком:

Форми організації навчання	Коротка характеристика (мета), 2-3 речення
Лекція	
Практичне заняття	
Лабораторне заняття	
Семінарське заняття	
Індивідуальне заняття	
Консультація	
Самостійна робота	
Індивідуальні завдання	
Курсові роботи	
Кваліфікаційні роботи	
Практична підготовка	
Наукова робота	
Спортивне вдосконалення	

2. Розгляньте схему й охарактеризуйте форми контролю, що застосовуються у вищій школі.

Семестровий контроль	Екзамен
Форми контролю	
Диференційований залік	Комплексний кваліфікаційний екзамен

3. Розгляньте схему й охарактеризуйте зміст вищої освіти:

Тема 2. Навчання та побут студентів вищого навчального закладу

Мета заняття: засвоїти основні права й обов'язки осіб, які навчаються у ВНЗ; ознайомитися з особливостями діяльності органів студентського самоврядування, механізмом реалізації права студентів на участь в управлінні вишем.

План

1. Характеристика вимог до освітньо-професійної програми, визначених стандартом вищої освіти.
2. Права й обов'язки осіб, які навчаються у Запорізькому національному університеті.
3. Реалізація права студентів брати участь в управлінні вищим навчальним закладом.

Ключові терміни та поняття: вища освіта, компетентність, стандарт вищої освіти, освітній процес, здобувачі вищої освіти, академічна мобільність.

Короткі теоретичні відомості

Основні терміни й відповідні визначення, що використовуються в комплексі нормативних документів, які визначають зміст вищої освіти.

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Галузь знань – основна предметна область освіти й науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання та визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

Спеціальність – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну й подальшу навчальну діяльність та є результатом навчання на певному рівні вищої освіти;

Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності.

Стандарти вищої освіти розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів (наукових установ).

Стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньо-професійної програми:

- обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- перелік компетентностей випускника;
- нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;
- форми атестації здобувачів вищої освіти;
- вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;
- вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності).

Освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти й науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження й використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Положення про організацію освітнього процесу затверджується вченою радою вищого навчального закладу відповідно до законодавства.

Результатами навчання є знання, вміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити й виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньо-професійної програми або окремих освітніх компонентів.

Особами, які навчаються у вищих навчальних закладах, є:

- здобувачі вищої освіти;
- інші особи, які навчаються у вищих навчальних закладах.

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації.

Здобувачами вищої освіти є:

студент – особа, зарахована до вищого навчального закладу з метою здобуття вищої освіти ступеня молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра;

курсант – особа, яка в установленому порядку зарахована до вищого військового навчального закладу (вищого навчального закладу зі специфічними умовами навчання), військового інституту як підрозділу вищого навчального закладу й навчається з метою здобуття вищої освіти за певним ступенем та якій присвоєно військове звання рядового, сержантського та старшинського складу або спеціальне звання рядового, молодшого начальницького складу або таке звання вона мала під час вступу на навчання.

аспірант – особа, зарахована до вищого навчального закладу (наукової установи) для здобуття ступеня доктора філософії;

ад'юнкт – особа, зарахована до вищого військового навчального закладу (вищого навчального закладу зі специфічними умовами навчання) для здобуття ступеня доктора філософії;

докторант – особа, зарахована або прикріплена до вищого навчального закладу (наукової установи) для здобуття ступеня доктора наук.

До інших осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, належать:

Слухач – особа, яка навчається на підготовчому відділенні вищого навчального закладу, або особа, яка отримує додаткові чи окремі освітні послуги, у тому числі за програмами післядипломної освіти.

Особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, *мають право на:*

- вибір форми навчання під час вступу до вищого навчального закладу;
- безпечні й нешкідливі умови навчання, праці та побуту;
- трудову діяльність у позанавчальний час;
- безоплатне користування бібліотеками, інформаційними фондами, навчальною, науковою та спортивною базами вищого навчального закладу;
- безоплатне забезпечення інформацією для навчання в доступних форматах з використанням технологій, що враховують обмеження життєдіяльності, зумовлені станом здоров'я (для осіб з особливими освітніми потребами);
- користування виробничою, культурно-освітньою, побутовою, оздоровчою базами вищого навчального закладу в порядку, передбаченому статутом вищого навчального закладу;
- забезпечення гуртожитком на строк навчання в порядку, встановленому законодавством.

Особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, зобов'язані:

- дотримуватися вимог законодавства, статуту та правил внутрішнього розпорядку вищого навчального закладу;
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- виконувати вимоги освітньо-професійної (наукової) програми.

Відрахування, переривання навчання, поновлення та переведення здобувачів вищої освіти.

Підставами для відрахування здобувача вищої освіти є:

- завершення навчання за відповідною освітньо-професійною (науковою) програмою;
- власне бажання;
- переведення до іншого навчального закладу;
- невиконання навчального плану;
- порушення умов договору (контракту), укладеного між вищим навчальним закладом та особою, яка навчається, або фізичною (юридичною) особою, яка оплачує таке навчання;
- інші випадки, передбачені законом.

Особа, відрядована із закладу вищої освіти до завершення навчання за освітньо-професійною програмою, отримує академічну довідку, що містить

інформацію про результати навчання, назви дисциплін, отримані оцінки та засвоєну кількість кредитів ЄКТС.

Здобувач вищої освіти має право на перерву в навчанні у зв'язку з обставинами, які унеможливають виконання освітньо-професійної програми (за станом здоров'я, призовом на строкову військову службу в разі втрати права на відстрочку від неї, сімейними обставинами тощо).

Особа, відрاهована із закладу вищої освіти до завершення навчання за відповідною освітньо-професійною програмою, має право на поновлення на навчання в межах ліцензованого обсягу закладу вищої освіти.

У вищих навчальних закладах та їх структурних підрозділах діє студентське самоврядування, яке є невід'ємною складовою громадського самоврядування відповідних навчальних закладів. *Студентське самоврядування* – це право й можливість студентів (курсантів, окрім курсантів-військовослужбовців) вирішувати питання навчання й побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні вищим навчальним закладом.

Органи студентського самоврядування:

- беруть участь в управлінні вищим навчальним закладом у порядку, встановленому Законом України «Про вищу освіту» та статутом вищого навчального закладу;
- беруть участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, оздоровлення, побуту та харчування;
- проводять організаційні, просвітницькі, наукові, спортивні, оздоровчі та інші заходи;
- захищають права та інтереси студентів (курсантів), які навчаються у вищому навчальному закладі.

У своїй діяльності органи студентського самоврядування керуються законодавством, статутом закладу вищої освіти та положенням про студентське самоврядування закладу вищої освіти.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття «освітній процес».
2. Розкрийте сутність поняття «компетентність».
3. Перелічіть права й обов'язки студента вищого навчального закладу.
4. Якими є взаємні зобов'язання вищого навчального закладу та студента?
5. Які форми стимулювання та покарання застосовуються стосовно студентів?

Практичні завдання

1. Проаналізуйте запропоновану схему та охарактеризуйте вимоги до освітньо-професійної програми, визначені стандартом вищої освіти.

2. Ознайомтесь з обов’язками старости академічної групи та сформулюйте перелік особистісних якостей, якими необхідно володіти для їх успішного виконання.

3. На сайті Запорізького національного університету (<https://www.znu.edu.ua>) ознайомтесь з інформацією щодо основних напрямків діяльності наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених вишу. Знайдіть інформацію стосовно членів НТСА й умов вступу до товариства; ознайомтеся з планом роботи на поточний рік.

4. Охарактеризуйте за схемою кожен групу осіб, які є здобувачами вищої освіти.

Тема 3. Система вищої освіти в Україні

Мета заняття: набути уявлення про особливості функціонування системи вищої освіти в Україні, про рівні, ступені та кваліфікації вищої освіти.

План

1. Загальна характеристика типів вищих навчальних закладів, які функціонують в Україні.
2. Форми навчання у вищій школі.
3. Загальна характеристика вищої освіти в Україні: рівні, ступені, вчені звання.

Ключові терміни та поняття: акредитація, рівні акредитації; форми навчання; молодший бакалавр, бакалавр, магістр, доктор філософії, доктор наук; доцент, старший дослідник, професор.

Короткі теоретичні відомості

Акредитація ВНЗ – процедура надання вищому навчальному закладу права провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації відповідно до вимог стандартів вищої освіти. Акредитаційну експертизу проводить експертна комісія МОН України. Вона перевіряє дотримання вимогам щодо навчально-методичного, кадрового, матеріально-технічного забезпечення навчального закладу згідно з Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності закладів освіти; відповідність освітньої діяльності вишу державним вимогам щодо підготовки фахівців. Акредитації передують самоаналіз діяльності вищого навчального закладу.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» документ про вищу освіту державного зразка видається закладом вищої освіти тільки за акредитованою освітньо-професійною програмою. *Акредитація освітньо-професійної програми* – оцінювання освітньо-професійної програми та/або освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання.

Під час акредитації здійснюється:

- експертиза рівня вищої освіти за кожною спеціальністю та вишу в цілому;
- тестування здобувачів вищої освіти (комплексні контрольні роботи);
- експертиза якості виконання курсових і кваліфікаційних робіт (проектів);
- вибіркове опитування випускників щодо якості вищої освіти тощо.

Вищі навчальні заклади України мають такі рівні акредитації: I-II – технікуми, професійно-технічні училища, коледжі; III-IV – університети, академії, інститути. Університету, академії, інституту відповідно до законодавства може бути надано статус національного.

Підготовку магістрів і аспірантів здійснюють вищі навчальні заклади не нижче IV рівня акредитації.

Підготовка здобувачів вищої освіти здійснюється за такими *формами*:

- очна (денна);
- заочна (дистанційна).

Форми навчання можуть бути поєднані.

Денна (очна) форма навчання є основною формою здобуття певного рівня вищої освіти з відривом від виробництва.

Заочна (дистанційна) форма навчання являє собою поєднання самонавчання та очного навчання.

Рівні та ступені вищої освіти:

Підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється на таких рівнях вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий / освітньо-творчий) рівень; науковий рівень.

Молодший бакалавр – це освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і присуджується закладом вищої освіти в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 90-120 кредитів ЄКТС. Особа має право здобувати ступінь молодшого бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти.

Бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ЄКТС.

Особа має право здобувати ступінь бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти.

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-професійної програми. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС.

Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра.

Доктор філософії – це освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра.

Особа має право здобувати ступінь доктора філософії під час навчання в аспірантурі.

Доктор наук – це другий науковий ступінь, що здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня доктора філософії та передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розробки і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне чи світове значення й опубліковані в наукових виданнях.

Ступінь доктора наук присуджується спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти чи наукової установи за результатами публічного захисту наукових досягнень у вигляді дисертації чи опублікованої монографії, або за сукупністю статей, опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих

фахових виданнях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Вчені звання

Законом України «Про вищу освіту» визначено, що вченими званнями наукових і науково-педагогічних працівників в Україні є:

- доцент;
- старший дослідник;
- професор.

Присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань є державним визнанням рівня кваліфікації вченого. Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Дипломи кандидата й доктора наук, атестати старшого дослідника, доцента та професора видаються Міністерством освіти і науки України. Наявність відповідного наукового ступеня та вченого звання є кваліфікаційною вимогою для зайняття науковим працівником відповідної посади.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття «акредитація». Що включає в себе акредитація?
2. Що являє собою акредитація освітньо-професійної програми?
3. Перелічіть рівні акредитації вищих навчальних закладів, які функціонують в Україні.
4. Які існують форми навчання у вищій школі?
5. Назвіть рівні вищої освіти.
6. Назвіть та охарактеризуйте ступені вищої освіти.

Практичні завдання

1. Ознайомтесь з навчальним планом на 2017-2018 навчальний рік і проведіть порівняння кількості годин, відведених на самостійну роботу для денної та заочної форм навчання з дисципліни «Вступ до спеціальності та інформаційна культура студента». Визначте процентне співвідношення обсягу годин і зробіть висновок.

2. На основі схеми 1, поданої нижче, охарактеризуйте систему вищої освіти України.

3. Знайдіть у тексті Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII визначення таких понять, як «академічна доброчесність», «академічна свобода», «академічна мобільність» та з'ясуйте їх сутність.

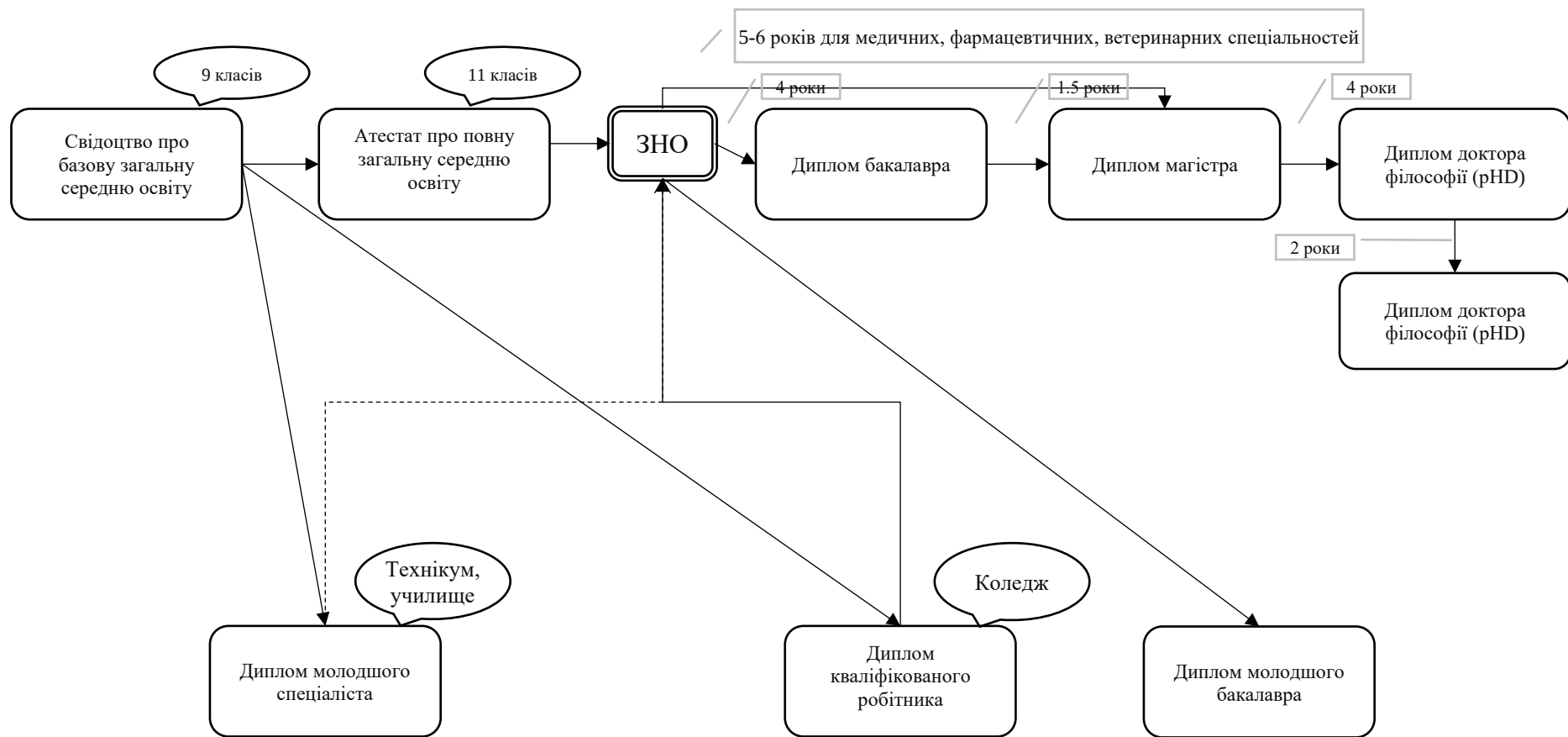

Схема 1. Структура вищої освіти в Україні

Тема 4. Фізична культура як суспільне явище

Мета заняття: засвоїти поняття «фізична культура»; з'ясувати роль і місце фізичної культури в загальній культурі людства; ознайомитися з основними завданнями фізичної культури, її формами та засобами.

План

1. Вступ до спеціальності «Фізична культура і спорт».
2. Місце фізичної культури в загальній культурі людства.
3. Основні завдання, форми та засоби фізичної культури.

Ключові терміни та поняття: фізична культура, культурна цінність, галузь фізичної культури, форми фізичної культури, засоби фізичної культури.

Короткі теоретичні відомості

Фізична культура сьогодні є одним із визначальних чинників суспільного життя світової спільноти, важливим елементом освіти, виховання, охорони здоров'я, військової справи, професійно-прикладної підготовки, соціальної сфери, політики, економіки, мистецтва тощо.

Уже в самому словосполученні *фізична культура* міститься вказівка на тісний зв'язок з культурою взагалі. Фізична культура є її незмінною та важливою частиною (різновидом).

Первісний зміст поняття «культура» (від лат. culture – «обробіток») сьогодні суттєво розширився. У загальновживаному значенні воно акумулює певні особисті риси, форми, стиль поведінки й діяльності окремого індивіда чи спільноти, тобто, з одного боку, різноманітні форми суспільного життя, а з другого – результати діяльності.

Отже, складовими культури в широкому розумінні цього поняття є мистецтво, наука, ідеологія, фізична культура, а також результати діяльності людини в цих сферах. Культуру умовно поділяють на матеріальну та духовну.

У сфері культури людина проявляється в трьох аспектах:

- пізнає попередній історичний досвід (вивчає літературу, мистецтво, техніку);
- є носієм культурних цінностей;
- сама створює, формує культурні цінності, які стають основою подальшого розвитку культури.

Фізична культура, як і культура в цілому, є наслідком суспільної та індивідуальної творчості.

Найчастіше термін «фізична культура» тлумачиться як процес, спрямований на підготовку людини до життя та праці завдяки виконанню фізичних вправ, використанню цілющих сил природи, дотриманню особистої та громадської гігієни, а також раціональній організації побуту, праці та відпочинку.

Нестримний розвиток цивілізації та поступове зменшення ролі важкої фізичної праці сприяли зростанню значення фізичної культури в житті людей. По суті, фізичну культуру можна впевнено розглядати як основний (якщо не єдиний) засіб, що гарантує порятунок людства від фізичної деградації та виродження. Адже зниження рухового арсеналу людини спричиняє погіршення її здоров'я, занепад фізичної та творчої активності, а отже, позбавляє шансів на довголіття тощо.

Тільки достатня рухова активність і певний режим праці та побуту в поєднанні з іншими засобами дозволяють запобігти зниженню продуктивності праці. Високорозвинені країни світу вже давно і чітко усвідомили, що фізичні вправи є дієвим засобом підвищення продуктивності праці, та взяли цей факт на озброєння. Недарма багато високорентабельних фірм Західної Європи, США і особливо Японії приділяють велику увагу підвищенню фізичної культури своїх співробітників. Вони створюються для працівників прекрасні умови для занять фізичною культурою та спортом, всіляко стимулюючи та заохочуючи їх до цього. А робітникам, які не хворіють, не мають шкідливих звичок, ведуть здоровий спосіб життя та активно займаються спортом, надаються пільги: додаткові відпустки, персональні доплати, гарантоване робоче місце після досягнення пенсійного віку тощо.

Формуючись у процесі розвитку людського суспільства, фізична культура чітко визначила пряму залежність між підготовкою до праці та її результатами. Суттєве ускладнення змісту та зростання інтенсивності людської діяльності зумовлює підвищення вимоги до рівня фізичної та психічної підготовленості. Функції фізичної культури проявляються також у постійному накопиченні та передачі досвіду, в розробці нових методів і засобів впливу на психофізичний стан індивідів. Цей досвід становить основу теорії фізичного виховання та спорту, яка виокремилася як самостійний науковий напрям. Якщо фізична культура є засобом підвищення продуктивності праці й досягнення високого рівня суспільного виробництва, то останнє своєю чергою забезпечує відповідні умови (матеріальні та духовні) для розвитку фізичного виховання та спорту.

Фізична культура та спорт, які донедавна були лише споживачами високих технологій, сьогодні самі стали їх постачальниками для багатьох галузей, зокрема медицини, психології, матеріалознавства, будівництва й архітектури тощо).

Основними завданнями фізичної культури є:

- забезпечення рухової активності людей;
- сприяння гармонійному розвитку особистості;
- формування позитивних рис характеру;
- підтримання рівня здоров'я та працездатності;
- накопичення та ефективне застосування знань про здоров'я та здоровий спосіб життя.

Фізична культура є специфічним багатофункціональним явищем, що дозволяє вирішувати широкий спектр завдань – від індивідуальних до державних і загальнолюдських.

Поняття «галузь фізичної культури» є доволі широким, оскільки воно включає в себе не лише систему вправ, теоретичних знань, а й матеріальну основу фізичної культури, структуру спортивних організацій і науково-методичну базу.

Фізична культура та спорт об'єктивно сприяють політичному, економічному, соціальному й науково-технічному прогресу людства.

Основними засобами фізичної культури є фізичні вправи у всій їх різноманітності. Водночас значний потенціал мають оздоровчі сили природи, різноманітні гігієнічні процедури, раціональний режим побуту, праці, відпочинку та харчування, тому не варто їх ігнорувати.

Раціональне поєднання різноманітних засобів є основною запорукою успіху при виконанні завдань, що стоять перед фізкультурно-спортивним рухом.

Форма проведення занять суттєво впливає на характер, кількість і ефективність використання відповідних засобів і визначається побутовими та професійними обставинами. Форма занять має обов'язково відповідати поставленій меті.

Сферами впровадження фізичної культури та спорту є:

- навчально-виховна;
- виробнича;
- соціально-побутова.

Основними показниками стану розвитку фізичної культури в державі, регіоні чи організації є:

- стан здоров'я та рівень фізичного розвитку;
- рівень забезпеченості кваліфікованими кадрами;
- наявність відповідних організаційних структур;
- кількість фізкультурників і спортсменів;
- наявна матеріально-технічна база;
- рівень науково-методичного й інформаційного забезпечення;
- рівень спортивних досягнень окремих осіб та збірних команд.

В Україні розроблено і затверджено наказом Міністерства молоді та спорту України № 4665 від 15.12.2016 тести й нормативи для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України. Їх мета – визначення й підвищення рівня фізичної підготовленості українців.

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте основні завдання навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності та інформаційна культура студента».
2. Розкрийте сутність поняття «фізична культура».

3. Охарактеризуйте роль і місце фізична культури в загальній культурі людства.

4. Вирішенню яких основних завдань у суспільстві сприяє фізична культура?

5. Назвіть сфери впровадження фізичної культури та спорту.

6. Перелічіть основні показники стану розвитку фізичної культури в державі.

Практичні завдання

1. Заповніть таблицю «Засоби та шляхи реалізації завдань фізичної культури як соціального явища».

Завдання фізичної культури	Засоби та шляхи реалізації

2. За схемою, поданою нижче, охарактеризуйте функції, які виконує фізична культура в суспільстві.

3. Назвіть найпоширеніші форми занять фізичними вправами. Охарактеризуйте їх. В яких установах фізкультурно-спортивного напрямку відбувається їх реалізація?

Тема 5. Організаційні засади, структура та матеріальна основа розвитку фізкультурно-спортивного руху в Україні

Мета заняття: розглянути основні напрямки державного регулювання у сфері фізичної культури та спорту; ознайомитися з характером діяльності вітчизняних фізкультурно-спортивних організацій; з'ясувати джерела фінансування галузі.

План

1. Структура, взаємозв'язок і характер діяльності фізкультурно-спортивних організацій України.
2. Матеріально-технічна база фізичної культури та спорту.
3. Джерела фінансування галузі.
4. Науково-інформаційне забезпечення фізкультурно-спортивного руху.

Ключові терміни та поняття: фізкультурно-спортивний рух, добровільне спортивне товариство, федерація, Закон України «Про фізичну культуру і спорт».

Короткі теоретичні відомості

Для ефективного розвитку сфери фізичної культури та спорту історично склалися різноманітні форми її організації. В Україні, як і в більшості зарубіжних країн, окрім широко розгалужених самодіяльних спортивних об'єднань, успішно функціонують міжнародні, державні, регіональні, муніципальні органи координації й управління спортом.

Державне управління здійснюється переважно у формі спеціально створених міністерств, комітетів або управлінь, на які покладено обов'язки з координації та управління оздоровчою і спортивною діяльністю.

У деяких країнах функціонують спеціальні президентські ради, які готують національні програми фізичного розвитку населення, або ж здійснюють експертну оцінку конкретних програм державного масштабу (наприклад, підготовки до Олімпійських ігор).

Відповідні органи управління спортом існують і на регіональному рівні. Проте найбільш масовими, впливовими й функціонально дієвими є самодіяльні, самоврядні спортивні об'єднання (спортивні клуби, асоціації, ліги, федерації тощо).

Україна успадкувала організаційну структуру й характер діяльності спортивних організацій від колишнього СРСР, провівши лише їх часткову реструктуризацію з урахуванням нових завдань.

Згідно із Законом України «Про фізичну культуру і спорт» державну політику й законодавче регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту, як і контроль за реалізацією Державних програм розвитку фізичної культури і спорту, здійснює Верховна Рада України.

Центральним органом державної виконавчої влади у сфері управління фізичною культурою і спортом є Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту, який забезпечує реалізацію державної політики в цій галузі й несе відповідальність за її виконання.

Місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють у своєму складі відповідні органи управління фізичною культурою і спортом.

Прийнята в 1998 р. Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації» спрямована збереження та зміцнення здоров'я різних категорій громадян. Вона визначає:

- вимоги до навчальних програм із фізичного виховання;
- систему програмно-оціночних нормативів і вимог до фізичного розвитку й підготовленості різних вікових груп населення;
- основні напрямки розвитку масового самодіяльного спорту та спорту вищих досягнень;
- основні засади організаційного, матеріально-технічного, нормативного-правового забезпечення.

Обласні (міські, районні) управління фізичної культури і спорту організовують порядок реалізації державної та регіональних програм і здійснюють комплекс заходів щодо координації зусиль спортивних та інших зацікавлених організацій на місцевому рівні.

При Радах депутатів усіх рівнів функціонують відповідні депутатські комісії, які своєю чергою опікуються вирішенням питань з фізичної культури.

Третьою управлінською ланкою на регіональному й місцевому рівнях є відділи або посадові особи (найчастіше заступники голів Рад), які керують питаннями фізичної культури.

Самоврядування у сфері фізичної культури і спорту сприяє розвитку суспільної активності та залученню громадських організацій до управління фізичною культурою. Органи державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування можуть делегувати громадським фізкультурним організаціям окремі свої повноваження. Громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості здійснюють свої повноваження відповідно до статутної діяльності, яка не може суперечити чинному законодавству.

Основними громадськими організаціями, які діють у спортивній сфері України, є національні спортивні федерації та Національний олімпійський комітет України.

Громадська спортивна федерація набуває статусу національної після її визнання на певний термін та реєстрації в Міністерстві юстиції України. Після цього Держкомспорт України делегує таким федераціям окремі повноваження стосовно розвитку видів спорту, надає їм допомогу в питаннях кадрового та матеріального забезпечення тощо.

Національна спортивна федерація має виключне право представляти Україну в міжнародних спортивних організаціях і на міжнародних спортивних змаганнях з окремих видів спорту. Їй також надається право організації та проведення відповідних національних спортивних змагань.

Національні спортивні федерації можуть одержувати від держави матеріально-фінансову допомогу. У випадку грубого порушення законодавства або неналежного використання наданих прав спортивна федерація може бути позбавлена статусу національної.

Національний олімпійський комітет України (НОК України) є неурядовою громадською організацією, яка координує розвиток олімпійського руху в Україні. У своїй діяльності НОК керується законодавством України, Олімпійською хартією Міжнародного олімпійського комітету та власною Хартією. НОК України має виключне право представляти державу на Іграх Олімпіад і зимових Олімпійських іграх, у Міжнародному олімпійському комітеті, інших міжнародних олімпійських організаціях. НОК України також належить виключне право на використання власної олімпійської символіки. Першим в історії членом Міжнародного олімпійського комітету від України в 1994 р. був обраний Валерій Борзов, а в 2000 р. членом МОК став ще один відомий український легкоатлет Сергій Бубка.

Держава сприяє діяльності НОК України й розвитку його матеріально-технічної бази, надає фінансову підтримку. Проте безпосереднє втручання будь-якого державного чи іншого органу чи особи у внутрішні справи НОК України суперечить Хартії.

Організацію фізичної культури і спорту, а також професійну фізичну підготовку у відомствах здійснюють спеціально створені для цієї мети комітети, спортивні товариства та клуби.

Варто ознайомитися з переліком основних сучасних спортивних клубів і товариств України.

Добровільне спортивне товариство «Гарт» було створено з метою організації та координації роботи із фізичного виховання в навчальних закладах усіх рівнів. У 2001 році на його основі розпочав свою роботу Комітет фізичного виховання і спорту Міністерства освіти і науки України.

У Збройних силах України діють ЦСК ЗЦ України (Центральний спортивний клуб Збройних сил України) та спортивні клуби при оперативних командуваннях (наприклад, СКА Західного оперативного командування).

Працівників і службовців Міністерства внутрішніх справ обслуговує відомче спортивне товариство «Динамо», яке має свої регіональні підрозділи.

Добровільне фізкультурно-спортивне товариство профспілок «Україна» (ДФСПТ «Україна») було створено з метою організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи для працівників виробничої сфери, а кооперативно-профспілкове фізкультурно-спортивне товариство «Колос» – для працівників агропромислового комплексу й мешканців сільської місцевості.

Для репрезентації спортсменів-залізничників у міжнародних організаціях у рамках ДФСПТ «Україна» діє СК «Локомотив». З цією ж метою створено Українську студентську спортивну спілку. Також функціонують Асоціація ветеранів фізичної культури і спорту та Українська федерація спорту інвалідів.

На регіональному й місцевому рівнях утворюються різноманітні самодіяльні спортивні, спортивно-оздоровчі, фізкультурно-спортивні клуби, клуби з видів спорту, спортивні клуби за місцем проживання тощо.

Останніми роками в Україні з'являються професійні спортивні клуби й ліги. Вони співпрацюють з фізкультурними і спортивними організаціями України, роблячи свій позитивний вклад у спільну справу. Взаємодопомога та взаємодоповнюваність між ними сприяють розвитку фізкультури та спорту як засобів фізичного і духовного вдосконалення.

Матеріально-технічна база фізичної культури являє собою сукупність матеріальних цінностей (спортивні споруди, обладнання, спортивна форма, знаряддя, інвентар), фінансів, розподільчих структур і виробничих потужностей, що знаходиться в державній, муніципальній, відомчій, кооперативній та приватній власності. Матеріальна база є необхідною умовою і водночас показником розвитку фізичної культури і спорту. В умовах економічної нестабільності в Україні підтримка матеріальної бази з боку державних органів влади набуває першочергового значення. Слабкість матеріальної бази істотно гальмує розвиток фізичної культури і перешкоджає підготовці збірних команд до міжнародних змагань, сповільнює залучення широких верств населення до фізкультурно-спортивної діяльності.

Джерелами фінансування фізичної культури є:

- *Кошти державного бюджету* – найбільш стабільне й вагоме джерело фінансування. Держава взяла на себе зобов'язання не лише з утримання органів управління і збірних команд України, а й фінансування витрат на розвиток дитячо-юнацького спорту (училища фізичної культури, ДЮСШ).

- *Кошти відомчих організацій* становлять істотну частку витрат на фізичну культуру і спорт. Щоправда, останнім часом вона зменшилася, особливо в тій частині, яка передбачена на розвиток дитячо-юнацького спорту.

- *Вступні внески* (індивідуальні та колективні) – становлять незначну частку витрат на фізичну культуру. Проте цілком зрозуміло, що з поліпшенням економічного стану суспільства їх частка може збільшитися.

- *Дотації державних органів* здатні полегшити фінансовий стан фізкультурних організацій, особливо у плані утримання та експлуатації спортивних споруд, у тому числі енергоємних (басейни, штучні ковзанки, криті манежі тощо).

- *Спонсорські внески* останніми роками суттєво впливають на організацію спортивних заходів, екіпіровку й відрядження на змагання збірних і клубних команд (особливо ігрових).

В умовах ринкових відносин суттєво зростає значення спонсорських внесків у фізичну культуру. У перспективі передбачається, що саме спонсори повинні перебрати на себе істотну частку державних фінансових витрат на спорт.

- *Прибутки від комерційної діяльності* спортивних організацій – перспективне джерело фінансування спорту. Сюди входить не лише дохід від реклами, але й від спортивних послуг, виробництва спортивних товарів тощо.

- *Особисті кошти громадян*, затрачувані на фізичну культуру і спорт, будуть збільшуватися паралельно зі зростанням рівня життя та матеріальної забезпеченості населення. Чим заможніша людина, тим більший відсоток її доходів спрямовується на задоволення культурних запитів.

Науково-інформаційний напрям є одним з найбільш успішних і мобільних у галузі фізичної культури і спорту України. За більш ніж десять років новітньої української державності, в умовах недофінансування і слабого матеріально-технічного забезпечення, недостатньої уваги з боку держави та влади вдалося досягти чималих успіхів у його перебудові та розвитку.

Для функціонування галузі фізичного виховання та спорту важливо те, що вдалося зберегти й помітно зміцнити мережу спеціалізованих ВНЗ, оскільки традиційно в Україні потужний науковий потенціал зосереджується саме в

навчальних закладах. Сьогодні знаходяться в галузевому підпорядкуванні та успішно діють Національний університет фізичного виховання спорту України (у цьому статусі з вересня 1998 року), Харківська державна академія фізичної культури, Львівський державний університет фізичної культури, Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту.

Питання для самоконтролю

1. Перелічіть складові матеріальної бази фізичної культури та спорту.
2. Як здійснюється фінансування розвитку фізичної культури та спорту в Україні?
3. Що являє собою науково-інформаційне забезпечення галузі фізичної культури і спорту.

Практичні завдання

1. Ознайомтеся з текстом Закону України «Про фізичну культуру і спорт» від 27.09.2017 за посиланням <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/main/3808-12>. Виконайте завдання:

а) Визначте, на яких нормативно-правових документах базується Законодавство України про фізичну культуру та спорт.

б) Назвіть суб'єктів сфери фізичної культури і спорту. Розкрийте сутність їх діяльність.

в) Охарактеризуйте організаційне, кадрове та фінансове забезпечення діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

2. Визначте наявність і вкажіть розташування основних спортивних організацій м. Запоріжжя:

а) міський (обласний) орган державного управління фізичною культурою та спортом;

б) добровільні спортивні товариства;

в) мережа спортивних шкіл міста;

г) обласні федерації з видів спорту;

д) основні спортивні клуби;

е) оздоровчо-рекреаційні заклади й реабілітаційні центри.

3. Охарактеризуйте діяльність спортивних та оздоровчо-рекреаційних організацій (на вибір) за таким планом:

а) розміщення;

б) структура;

в) функції;

г) кадровий потенціал;

д) обслуговуваний контингент;

е) досягнення.

4. Складіть перелік фізкультурно-спортивних, оздоровчо-рекреаційних організацій та спортивних споруд м. Запоріжжя.

Тема 6. Професійна діяльність тренера-викладача

Мета заняття: ознайомитися з вимогами до професійної діяльності тренера-викладача, його посадовими обов'язками та правами; розглянути особливості організації тренувального процесу; з'ясувати умови та порядок присвоєння кваліфікаційних категорій і почесних спортивних звань.

План

1. Категорійність тренера.
2. Складові професійної майстерності та структура діяльності тренера.
3. Організація тренувального процесу.
4. Посадові обов'язки тренера-викладача.
5. Права тренера-викладача.
6. Відповідальність тренера-викладача.

Ключові терміни та поняття: кваліфікаційна категорія, тренер-викладач, спортивна організація, тренувальний процес, професійна майстерність тренера.

Короткі теоретичні відомості

Завдяки формуванню й організаційному оформленню окремих видів спорту, стандартизації правил змагань, стабілізації системи проведення міжнародних змагань тощо суттєво зросла роль тренера, а отже, і значення його професійної діяльності.

Сьогодні тренер – одна з ключових фігур у спорті. Без його копіткої та цілеспрямованої роботи важко уявити сучасну спортивну діяльність. А досягнення спортсменом рівня міжнародних результатів без допомоги тренера є просто неможливим.

Підготовка тренерів здійснюється у спеціальних вищих навчальних закладах. Більшість тренерів зазвичай мають неабиякий досвід спортивної діяльності та величезний обсяг знань з теорії спорту, медико-біологічних дисциплін, гуманітарних наук тощо.

Сьогодні тренерам присвоюються відповідні кваліфікаційні категорії, що є офіційним визнанням їх професійної придатності. При цьому до уваги беруться такі чинники, як освіта, стаж роботи, виконувані функції та конкретні досягнень окремих учнів або команд.

Категорійність тренерів впливає на рівень їх заробітної платні. Вона встановлюється педагогічними радами спортивних організацій, у яких ті працюють, і затверджується відповідними органами державного управління спортом.

Згідно з наказом Міністерства молоді та спорту України від 13.01.2014 № 45 «Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів)» тренерам (тренерам-викладачам), які працюють у закладах фізичної культури і спорту та пройшли атестацію, присвоюються такі *кваліфікаційні категорії з виду спорту*:

- вища категорія;
- перша категорія;
- друга категорія.

Випускникам акредитованих навчальних закладів за наявності диплома присвоюється друга кваліфікаційна категорія.

Особам, які не мають спеціальної освіти чи підготовки, але мають звання «Майстер спорту», «Майстер спорту міжнародного класу», «Заслужений майстер спорту», «Заслужений тренер», може присвоюватися кваліфікаційна категорія за умови отримання спеціальної освіти чи підготовки в акредитованому навчальному закладі.

Кваліфікаційні категорії (вища, перша) присвоюються 1 раз на 4 роки.

Тренер може працювати в таких спортивних організаціях:

- дитячо-юнацька спортивна школа;
- спортивний клуб (спеціалізований, виробничий, вищого навчального закладу, військовий тощо);
- спортивна секція при будь-якій установі чи організації;
- спортивна федерація (національна, обласна, відомча);
- галузеві органи управління (Міністерство, спорткомітет);
- професійна, комерційна організація;
- будь-яка інша організація, в штатному розписі якої є посада тренера.

Професійна майстерність тренера є синтезом його професійних знань і вмінь, організаторських здібностей і особистих якостей. А виявляється вона в неодноразовому досягненні спортивної мети найбільш раціональним і ефективним способом не лише завдяки знанням, а й інтуїції.

Основні складові тренерської майстерності:

Блок професійних знань і навичок включає в себе *загальнотеоретичну базову підготовку та спеціальну теоретичну підготовку.*

Основою загальнотеоретичної підготовки є комплекс дисциплін, які формують світоглядний рівень фахівця, включаючи знання з історичних, філософсько-правових, соціальних, медико-біологічних, спортивно-педагогічних галузей.

Спеціальну теоретичну підготовку забезпечують знання з історії, теорії, методики, організації та педагогіки спорту, а також глибоке розуміння систем підготовки спортсменів і умов реалізації спортивного результату. Тренер мусить не лише теоретично засвоїти й постійно поповнювати свої знання, але й навчатися їх застосовувати на практиці для вирішення конкретних завдань у конкретних умовах, тобто виробити на стійкі вміння та навички.

Грунтовні знання техніки та тактики обраного виду спорту, методів і засобів розвитку фізичних якостей у поєднанні з педагогічними й організаторськими навичками характеризують рівень підготовленості та професійної компетентності тренера. А вирішувати йому доводиться широке коло завдань – освітніх, виховних, спортивних, оздоровчих, організаційних тощо.

Питання для самоконтролю

1. Які посади можуть обіймати фахівці в галузі фізичної культури і спорту?
2. У яких спортивних організаціях може працювати тренер-викладач?
3. Поясніть, у чому полягає сутність професійної діяльності тренера-викладача.
4. Що включає в себе професійна майстерність тренера?
5. Якими якостями має володіти тренер?

Практичні завдання

1. Ознайомтеся з посадовою інструкцією тренера-викладача ДЮСШ. Які розділи містяться в посадовій інструкції? З'ясуйте посадові обов'язки та права тренера-викладача і заповніть таблицю.

№ п/п	Посадові обов'язки тренера-викладача	Права тренера-викладача

2. За запропонованою схемою охарактеризуйте функціональні обов'язки тренера-викладача. Як вони можуть реалізовуватися на практиці?

Функціональні обов'язки тренера				
Комплектація навчальних груп	Організація тренувального процесу	Підготовка до участі у змаганнях	Організація матеріально-технічного забезпечення	Забезпечення комплексності виховання

3. Ознайомтеся з результативними показниками роботи тренерів-викладачів, які враховуються при присвоєнні кваліфікаційних категорій згідно з наказом Міністерства молоді та спорту України № 45 від 13.01.2014 «Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів)». Які результати на міжнародних і всеукраїнських спортивних змаганнях дають право тренерам-викладачам претендувати на присвоєння вищої, першої та другої категорій?

Тема 7. Галузева термінологія

Мета заняття: ознайомитися з історією формування та розвитку спортивної термінології; з'ясувати сучасні проблеми української спортивної термінології; засвоїти базові терміни й поняття галузі фізичної культури і спорту.

План

1. Історія формування спортивної термінології.
2. Термінологічні запозичення з іноземних мов.
3. Сучасні проблеми української спортивної термінології.
4. Базовий понятійно-термінологічний апарат галузі фізичної культури і спорту.

Ключові терміни та поняття: втома, перевтома, перенапруження, тренування, перетренування, спеціальні вправи, фізичні вправи, загальнорозвивальні вправи, рекреація, спорт, спортивна форма, спортивне тренування, фізична культура, фізичне виховання, фізична реабілітація, фізична підготовка, фізична підготовленість, фізичний розвиток, фізичні якості.

Короткі теоретичні відомості

Українська спортивна термінологія – сукупність термінів у галузі спорту та фізичної культури, складова частина лексичного складу сучасної української мови.

Сучасна термінологія спорту почала бурхливо розвиватися в період активного формування спорту як соціального явища, тобто наприкінці XIX століття. Саме тоді в Європі відбувалося організаційне оформлення окремих видів спорту: засновувалися спортивні федерації, формувалися єдині правила змагань, зароджувалася теорія спортивного тренування як наука.

Цілком природно, що чимало спортивних термінів мають саме західноєвропейське походження. Запозичені вони переважно з англійської, французької та німецької мов (спорт, бокс, рекорд, крос, матч, гол, нокаут, футбол, волян, естафета, медаль, тир, рапіра, шпагат тощо). А звичні для нас терміни грецького чи латинського походження (стадіон, гімнастика, акробатика, атлет, олімпієць, диск, біатлон, ритміка, реабілітація, кваліфікація, капітан та ін.) набули інтернаціонального, міжнародного характеру й зрозумілі всім без будь-якого перекладу.

Звичайно, змістове наповнення слів суттєво змінювалося та розширювалося, а позначувані ними поняття іноді втрачали своє первісне значення. Візьмемо для прикладу хоча б слово «спорт», яке дослівно перекладається як «розвага», «вільне проведення часу», «гра». Сьогодні цей термін вживається для позначення поширеного соціального явища, яке стало невід'ємною ознакою сучасної цивілізації.

Поширенням спорту з країн Західної Європи обумовило активне використання в Україні значної кількості іноземних спортивних термінів

(наприклад, волейбол, пінг-понг, баскетбол, старт, голкіпер). Це був, умовно кажучи, перший етап мовних запозичень у галузі фізичної культури і спорту.

Наслідком другої хвилі стали термінологічні запозичення з мов тих держав, у складі яких перебували українські землі в першій половині ХХ століття. Українська галузева термінологія розширювалася за рахунок слів і словосполучень, які походили з російської, німецької, польської, угорської мов: *фізкультура*, *хокей*, *гонирик*, *фізрук*, *рекордсмен*, *гірськолижник*, *кошиківка* (баскетбол), *брамкар* (воротар), *копаний м'яч* (футбол), *карний мет* (штрафний удар, пенальті), *штафета* (естафета), *лижі* та ін.

Визначальним з точки зору активного термінотворення став період 20-30-х років ХХ століття. У це так зване «золоте десятиліття» наукові й методичні вимоги до термінів викристалізувалися у процесі практичної роботи вчених наддніпрянської України та Галичини. Їх зусилля були спрямовані на подолання розриву між науковою термінологією та термінологією практики спорту, збільшення частки національних термінів, напрацювання єдиних підходів до словотворення. Відтак з'явилися такі виразні терміни та словосполучення, як «*плигун*», «*пішоходець*», «*м'ясень*», «*серцевожилна система*», «*корегувальна гімнастика*», «*ковзанева спілка*», «*перебіг*» (забіг), «*веслування двопарне зі стерначем*», «*гонові судна*», «*трав'яний гокей*», «*скраклі*» (городки), «*зарахувальні змагання*», «*безбол*» тощо. Поява великої кількості термінів стала свідченням активної українізації галузі та включення в україномовне середовище слів і понять із галузі спорту.

Саме тоді розпочався бурхливий розвиток галузевої періодики. З'явилися перші україномовні підручники, спеціалізовані словники, друковані правила змагань.

З огляду на політичні обставини така активність була характерна насамперед для західних областей України. Протягом декількох десяти років тут виходило друком понад 30 найменувань спеціалізованих періодичних видань, на сторінках яких активно пропагувалася спортивна термінологія. Чималий вклад у розвиток вітчизняної терміносистеми спорту зробили видатні галицькі діячі: проф. Ярослав Рудницький, проф. Зенон Кузеля, проф. Іван Боберський, Тарас та Петро Франки, Степан Гайдучок та ін. Саме І. Боберський, якого ще за життя називали батьком українського «тіловиховання», увів в обіг такі терміни, як «*відбиванка*» (волейбол), «*гаківка*» (хокей), «*ситківка*» (теніс), «*столівка*» (настільний теніс), «*наколесництво*» (велоспорт), «*лещетарство*» (лижний спорт), «*санкарство*» (санний спорт), «*бій навулачки*», «*навулачництво*» (бокс), «*біжня*» (бігова доріжка), «*скічня*» (трамплін), «*вихідна постава*» (основна стійка) та багато інших. З моменту включення західних областей України до складу СРСР у 1939 році українські спортивні організації були ліквідовані, спортивні діячі у переважній більшості зазнали репресій з боку влади, що загальмувало розвиток національного спорту в Україні. Це вплинуло й на понятійно-термінологічний апарат галузі: процес творення і засвоєння української спортивної термінології припинився, на

зміну їм швидко прийшли відповідні запозичення з російської мови. Розвиток національної термінології продовжився лише в середовищі української діаспори, чому сприяло створення доволі розгалуженої мережі українських спортивних організацій.

Українська діаспора прагнула всіляко запобігти чужомовності, яка інтенсивно наповнювала українське спортивне середовище. Тривале домінування російської мови призвело до утворення термінів, скалькованих з російських зразків, яких ще й досі важко позбутися.

Із відновленням державної незалежності України проблеми, пов'язані з термінологією галузі фізичної культури, не зникли. Навпаки, ситуація загострилася ще більше. І навіть сьогодні немає компетентної інституції, яка б займалася вирішенням питань української спортивної термінології.

У Львові зусиллями Української спортивної асоціації (УСА) в 1991 році було проведено представницьку Міжнародну конференцію «Українська спортивна і військово-похідна термінологія». Така ініціатива була схвально оцінена фахівцями. У вересні 1994 року в рамках проведення III Міжнародної конференції «Українська науково-технічна термінологія» вперше запрацювала секція «Український спортивний і військово-похідний стиль». На цьому велелюдному науковому форумі було прийнято звернення до Олімпійської академії України з проханням створити мовно-термінологічну комісію та ухвалено рішення про створення подібної комісії при Комітеті стандартизації та метрології.

Подібні конференції відбулися в Києві, Одесі та інших містах, проте мовні проблеми в галузі фізичної культури і спорту були лише окреслені. На жаль, вони не вирішені ще й досі.

А тим часом спорт, який динамічно розвивається, ставить усе нові термінологічні проблеми. З'являється й набуває популярності чимало нових видів спорту. Навіть їх механічний перелік становить для українця певні труднощі. Деякі їх назви навіть складно вимовити: армрестлінг, серфінг, керлінг, віндсерфінг, фрістайл, боулінг, тхеквондо, картинг, стретчинг, шорт-трек, бодібілдинг тощо. Знаходження їх українських аналогів або хоча б відповідна їх «натуралізація» згідно з правилами українського словотворення та правопису є нагальною необхідністю. Попри те фізична культура, як і будь-яка специфічна галузь діяльності, нині має свою усталену систему термінів, які позначають ті чи інші поняття та явища. Попереднє ознайомлення з ними полегшить сприйняття навчального матеріалу під час вивчення фахових дисциплін і закладе основи термінологічної грамотності. Крім того, це сприятиме однозначності трактування термінів. Усвідомлення ж їх сутності та цілеспрямоване засвоєння передбачене у ході вивчення фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін («Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія і методика підготовки спортсменів», «Теорія і методика обраного виду спорту» тощо).

Основні галузеві терміни та їх визначення подано у глосарії.

Питання для самоконтролю

1. Які основні чинники впливають на формування та розвиток галузевої терміносистеми?
2. Назвіть особливості формування та розвитку української спортивної термінології.
3. Дайте визначення таких понять: *втома, перевтома, перенапруження, тренуваність, перетренованість, спеціальні вправи, фізичні вправи, загальнорозвивальні вправи, рекреація, спорт, спортивна форма, спортивне тренування, фізична культура, фізичне виховання, фізична реабілітація, фізична підготовка, фізична підготовленість, фізичний розвиток, фізичні якості*.

Практичні завдання

1. Зробіть порівняльну характеристику олімпійського, професійного та масового (народного) спорту та заповніть таблицю.

Різновид спорту	Цільова спрямованість	Критерій ефективності
Олімпійський спорт		
Професійний спорт		
Масовий спорт		

2. Дайте визначення таких понять: *перенапруження, перетренованість, втома, перевтома*. Розкрийте сутність указаних фізіологічних станів спортсмена (від найлегшого до найтяжчого). Які засоби відновлення ефективні на кожному із цих етапів?

3. Заповніть таблицю «Характеристика етапів розвитку української спортивної термінології».

Етап	Діячі	Здобутки
I етап – VII–XV ст.		
II етап – XV– XVII ст.		
III етап – 20-30-і роки XX ст.		
IV етап – 50-90-і роки XX ст.		
V етап – з 1991року і до сьогодні		

Тема 8. Міжнародний спортивний рух

Мета заняття: ознайомитися з передумовами виникнення, етапами розвитку та структурою міжнародного спортивного руху, проаналізувати його сучасний стан і подальші перспективи; з'ясувати сутність діяльності міжнародних спортивних об'єднань.

План

1. Структура міжнародного спортивного руху.
2. Міжнародний студентський спортивний рух.
3. Міжнародні спортивні організації.
4. Виникнення і розвиток регіонального спортивного руху та ігор.
5. Проблеми розвитку міжнародного спортивного руху на сучасному етапі.

Ключові терміни та поняття: Міжнародний олімпійський комітет, Олімпійські ігри, Паназіатські ігри, Панамериканські ігри, Боліваріанські ігри, Балканські ігри, Ігри Британської імперії, Панафриканські ігри, міжнародне спортивне об'єднання, національне спортивне товариство.

Короткі теоретичні відомості

Починаючи з 60-х років XIX століття в історії фізичної культури відбулася подія, яка дотепер є невід'ємною складовою спортивного життя й міждержавних відносин – зародився міжнародний спортивний рух (МСР). Він об'єднав організації та осіб, зацікавлених в розвитку і вдосконаленні спорту в усьому світі. Основними структурами міжнародного спортивного руху є МСО (міжнародні спортивні об'єднання) та НСТ (національні спортивні товариства), які покликані сприяти активному використанню можливостей спорту та встановленню тісних контактів між різними країнами.

На сьогодні таких об'єднань у МСР налічується понад 500.

Своєю чергою МСО (НСТ) поділяються:

а) *на універсальні та спеціальні загального характеру*, діяльність яких не обмежена якоюсь однією сферою фізичної культури і спорту. До них належать: Міжнародний олімпійський комітет (МОК), Міжнародна рада фізичного виховання і спорту, Асоціація національних олімпійських комітетів (АНОК), Асоціація міжнародних спортивних федерацій і Міжнародна олімпійська академія;

б) *за видами спорту* – це насамперед міжнародні спортивні федерації, яких наприкінці XIX століття налічувалося понад 100. Перші федерації почали з'являтися в 80-х роках XIX століття. У числі перших – Міжнародна федерація гімнастики (1881 р.), Міжнародна федерація гребних товариств (1892 р.), Міжнародний союз ковзанярів (1892 р.) і т. д.

в) *за галузями знань і діяльності* – це МСО (НСТ), що безпосередньо стосуються фізичної культури і спорту. Наприклад, Міжнародна федерація спортивної медицини, Всесвітня організація охорони здоров'я, Міжнародне товариство психології спорту, Міжнародна асоціація вищих шкіл фізичної освіти, Міжнародна асоціація спортивної преси та ін.

г) *об'єднують спортсменів за певною приналежністю*: професійною – Міжнародний спортивний союз залізничників, Міжнародна федерація університетського спорту, Міжнародний робочий спортивний комітет та ін.; релігійною – Міжнародна асоціація молодих християн, Міжнародний католицький союз фізичного виховання і спорту та ін.

Завдання МСО: сприяння спортивним організаціям окремих країн у створенні відповідних національних організацій, їх визнання та зміцнення зв'язків з ними, а також контроль за виконанням цими організаціями прийнятих статутів, єдиним тлумаченням офіційних міжнародних положень, плануванням міжнародних змагань, конгресів і симпозіумів. Практично всі МСО і НСТ не залежать від урядів своїх держав, тобто є неурядовими спортивними об'єднаннями.

У 1978 р. при МСО з'явилося урядове МСО у сфері фізичної культури і спорту – Комітет з розвитку спорту ради Європи. До складу цього МСО увійшло 47 держав Європи. Воно діє згідно зі ст. 3 та ст. 6 Європейської культурної конвенції та покликане, по-перше, стимулювати й забезпечувати координацію спортивної політики в державах, по-друге, розвивати демократичні засади спорту, пропагувати етичні цінності та сприяти соціальній інтеграції в спорті. Нині у міжнародному спортивному русі та його структурах беруть участь понад 200 держав.

У 1923 р. спортивний відділ Міжнародної конфедерації студентів організував у Парижі Міжнародний спортивний конгрес університетів, завдяки чому з 1924 р. почали проводитися чемпіонати світу серед студентів з окремих видів спорту. Така традиція продовжилася до Другої світової війни. Хронологія змагань: I студентський чемпіонат пройшов у Варшаві з легкої атлетики (1924 р.), II – у Римі (1927 р.), де до легкої атлетики додалися футбол, теніс, плавання, фехтування, III – у Парижі (1928 р.), IV – у Будапешті (1935 р.), V – у Парижі (1937 р.), VI – у Монако й Відні. Крім літніх чемпіонатів світу, проводилися зимові студентські чемпіонати. Основоположником міжнародного студентського спорту вважають Жана Птижана, керівника французької студентської молоді.

З 1947 р. було відновлено традицію проведення Всесвітніх студентських ігор під егідою Міжнародного союзу студентів. Міжнародний студентський спортивний рух у 1949 р. розширився за рахунок ще однієї нової структури – Міжнародної федерації університетського спорту. У 1959 р. ці організації об'єдналися й почали проводити Універсіади. Перша відбулася саме в рік об'єднання. Програма Універсіад включає 9 обов'язкових видів спорту – легка

атлетика, гімнастика, плавання, фехтування, волейбол, теніс, баскетбол, водне поло. З 1935 р. відповідальність за проведенням міжнародних спортивних студентських заходів взяв на себе Міжнародний олімпійський комітет.

Окрім Універсіад, Міжнародний спортивний конгрес університетів організовує Всесвітні фестивалі молоді і студентів, що називаються Міжнародними дружніми спортивними іграми молоді.

Рекреаційний напрям у спортивній діяльності передбачає:

- 1) виведення фізкультури за рамки шкільної програми (зовнішнє фізичне виховання);
- 2) сприяння фізичній підготовці новобранців;
- 3) забезпечення відновлення духовних і фізичних сил пересічних громадян;
- 4) вирішення проблеми соціального саморегулювання та багато іншого.

Рекреаційний рух від самого початку був орієнтований на вирішення питань фізкультурно-оздоровчого та спортивно-масового характеру. Першим представником цього руху (1880) стала Асоціація молодих християн. Її зусилля були спрямовані на створення навколо соборів і шкіл спортивних та ігрових майданчиків, парків для відпочинку, організацію різноманітних заходів просто неба. Асоціація активно популяризувала такі види, як баскетбол, ручний м'яч, волейбол. Вона організувала перші «табори». Їй завдячує своїм існуванням масовий студентський спорт (бере початок з 1910 р.). Асоціація проводила та продовжує проводити регіональні молодіжні ігри та чемпіонати.

У 1903 р. було створено міжнародний союз «Маккавей». Він заохочував до занять спортом і фізичною культурою, надавав фінансову підтримку єврейським об'єднанням в організації фізичного виховання. У 1889 р. відбулося відкриття «Йорданських садів» у Кракові (Хенрік Йордан) – майданчиків з обладнанням для занять фізичними вправами. Всім охочим допомагали соціальні інструктори. У 1870 р. в Англії почали організовувати міські спортивні майданчики, парки та клуби для відпочинку.

Значення рекреаційного напрямку було надзвичайно великим. Підтвердженням цього стало створення в 1935 р. в Англії Центральної ради фізичної рекреації. Вона опікувалася організацією дозвілля з використанням засобів фізичної культури та фізичним вихованням у школах. За державне врегулювання вільного часу в 1925 р. взялася організація «Діяльність після роботи» (Італія), у 1933 р. – «Сила через радість» (Німеччина). Останній МОК у 1938 р. присудив Олімпійський кубок, високо оцінивши її діяльність.

Про важливу роль рекреаційного напрямку в розвитку фізичної культури сучасності свідчать такі найбільш масові рухи: міжнародний робочий спортивний рух, міжнародний студентський спортивний рух, бойскаутський рух, рух з адаптивної фізичної культури та багато інших.

Всесвітньому розвитку МСО поряд з Олімпіадами та чемпіонатами світу з окремих видів спорту багато в чому сприяла організація ігор, популярних серед

окремих народів, що обумовило виникнення регіонального спортивного руху. Склад його учасників визначається економічними, географічними, мовними, світоглядними та релігійними чинниками. Ці ігри важко віднести до якої-небудь єдиної системи, однак спільним для них є те, що вони проходять під патронатом МОК і згідно з його основними принципами та правилами. Регіональний спортивний рух організовує так звані олімпіади, програма яких включає олімпійські види та місцеві традиційні. Наприклад, «*Жовтою олімпіадою*» називалися азійські регіональні ігри, «*Латинською олімпіадою*» – змагання країн Американського континенту, «*Жіночої олімпіадою*» – заходи, організовані Міжнародним жіночим спортивним союзом і т.д. При цьому МОК виступає категорично проти використання в регіональних іграх терміна «олімпіада».

Основу перших регіональних ігор заклали місіонери Християнської асоціації молодих людей, що діяла на Філіппінських островах на початку ХХ століття. Так зародилися *Паназіатські ігри*, які з 1913 р. по 1930 р. проводилися за ініціативою Японії та називалися *Далекосхідними іграми*, а потім і аж до Другої світової війни – *Західноазіатськими іграми*. Завдяки наполегливим зусиллям члена МОК Д. Сонді (Індія) в 1949 р. було створено Асоціацію азійських ігор, яка відновила проведення Азійських ігор за олімпійською програмою, у рамках показових змагань широко використовуються народні ігри й види змагань. Менш розвинені у спортивному відношенні країни Далекого Сходу наприкінці 1950-х років заснували Південно-Східноазіатські ігри, які вперше були проведені в столиці Таїланду Бангкоку (1959 р.). До програми цих ігор увійшли легка атлетика, бадмінтон, настільний теніс, баскетбол, бокс, футбол, плавання, стрільба, волейбол і важка атлетика.

Панамериканські ігри. Під час Першої світової війни (1914-1915 рр.) за ініціативою МОК і Латиноамериканського олімпійського комітету в Новому світі розпочалася підготовка до проведення трансконтинентальних ігор, що охопили Центральну й Південну Америку. Із середини 1920-х років у цих іграх взяли участь тільки держави району Карибського моря. Так було започатковано Карибські ігри. В 1937 р. на прохання керівних спортивних організацій США Панамериканський конгрес зробив спробу провести масштабні континентальні ігри. У 1938 р. у Боготі (Колумбія) було організовано *I Боліваріанські ігри*. Після Другої світової війни відновилося проведення Карибських ігор (з 1946 р) та ігор Болівара (з 1947 р.) До програми Панамериканських ігор увійшло 19 найбільш поширених на Американському континенті видів спорту. Починаючи з 1975 р. до участі в них допущені і спортсмени Куби.

Балканські ігри. Поряд з паніграми (регіональними, місцевими іграми), поширеними в різних частин світу, все більшого значення почали набувати змагання невеликих географічних районів – Балкан, Скандинавії, Каталонії. Перші ігри на Балканах відбулися в 1929 р. Їх програма тоді включала лише турніри з футболу та легкої атлетики. Проте вже з 1930 р. до неї увійшли всі олімпійські види спорту. Особливістю цих регіональних ігор стало проведення,

крім головних змагань, окремих чемпіонатів. Починаючи з 1946 р. масштаби Балканських ігор розширилися за рахунок участі в них спортсменів з Угорщини, Болгарії, Румунії, Югославії, Албанії.

Ігри Британської імперії. Імперські ігри були ініційовані місіонером Ешлі Купером. У їх основу було покладено ірландський епос – ігри Тайлте. Вони були популярні в стародавні часи протягом кількох століть поспіль і включали в себе змагання з легкої атлетики, фехтування та боротьби. Імперські ігри з 1911 р. отримали статус «організованих заходів із згуртування нації» та почали приурочуватися до імперських фестивалів. Переможці нагороджувалися імперськими перехідними призами. Наприкінці 1920-х років у них почали брати участь команди Канади, Австралії, Південної Африки. Вони виступали як незалежні учасники. У 1924 р. було організовано колегіальний орган управління – *Товариство імперських ігор*. І тільки в 1930 р. під егідою Британської співдружності націй відбулися І Британські імперські ігри (Канада, Гамільтон). Програма включала змагання з легкої атлетики, боротьби, боксу, важкої атлетики, фехтування та велоспорту. У 1954 р. ці ігри було перейменовано на Ігри Британської імперії та Співдружності націй, а з 1970 р. – на Ігри Співдружності націй. Вони надзвичайно популярні. Понад 40 держав беруть у них участь.

Панафриканські ігри. У 1950-х роках було реалізовано низку заходів, що стосувалися спортивного життя в Африці. За підтримки французького уряду де Голля, що проводив африканську політику, в 1959 р. у Тананаріве (Мадагаскар) було проведено Ігри Співдружності націй. Їх учасниками стали вихідці із Франції та колишніх колоній. Спортсмени змагалися з 8 видів спорту. У міру посилення визвольної боротьби в Африці почали проводити Ігри франкомовних країн, а в 1963 р. вони переросли в Африканські ігри дружби. Вперше в них було представлено жіночі види спорту. Учасниками стали команди Алжиру, Тунісу, Об'єднаної Арабської Республіки.

Окрім перелічених вище, до складу регіонального спортивного руху входять католицькі ігри, Тихоокеанські ігри, Панарабські ігри, Середземноморські ігри, феміністські ігри та ін.

Питання для самоконтролю

1. Що собою являє сучасний олімпійський рух? Коли і яким чином відбулося його відродження?
2. Охарактеризуйте МОК України: дата й мета заснування, особливості діяльності, ключові завдання.
3. Перелічіть основні проблеми розвитку сучасного олімпійського руху.
4. Де знаходиться олімпійська столиця?
5. Розкрийте функції та повноваження президента МОК. Якою є процедура його обрання на посаду?

Практичні завдання

1. Опишіть специфіку діяльності, структуру, підпорядкованість і правовий статус будь-якої міжнародної спортивної організації (з обраного виду спорту).
2. Охарактеризуйте вклад українців у розвиток міжнародного спортивного руху.
3. Проаналізуйте сучасний стан міжнародного спортивного руху, визначте основні проблеми та запропонуйте способи їх вирішення.
4. Заповніть таблицю «Регіональні ігри».

Назва	Рік започаткування	Види спорту, включені до програми	Коротка характеристика

ТЕСТИ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. *Укажіть найвідоміші давньогрецькі змагання:*
 - а) національні ігри;
 - б) жіночі змагання на честь 1-ї ери;
 - в) Олімпійські ігри.
2. *Олімпійські ігри – це:*
 - а) чемпіонати першості та кубки з видів спорту;
 - б) міжнародні спортивні змагання, які проводяться кожні чотири роки під егідою Міжнародного олімпійського комітету;
 - в) комерційні змагання.
3. *Як називаються види спорту, які входять до програми Олімпійських ігор?*
 - а) олімпійськими;
 - б) національними;
 - в) регіональними.
4. *Яке звання присвоюється переможцям Олімпійських ігор?*
 - а) довічне звання олімпійського чемпіона;
 - б) майстра спорту;
 - в) чемпіона світу.
5. *Як поділяються Олімпійські ігри?*
 - а) на осінні та зимові Олімпійські ігри;
 - б) на весняні та осінні Олімпійські ігри;
 - в) на літні та зимові Олімпійські ігри.
6. *У який історичний період виникли перші напівспортивні об'єднання – фехтувальні, стрілецькі, борцівські союзи?*
 - а) у XV-XVI ст.;
 - б) у XX-XXI ст.;
 - в) у II-III ст.
7. *У який історичний період фізична культура майже повсюдно в Європі стала елементом виховання та навчання в державних і недержавних органах освіти?*
 - а) кінець XIX ст. – початок XX ст.;
 - б) кінець XVIII ст. – початок XIX ст.;
 - в) кінець XV – початок XVI ст.
8. *Який спортивний комітет було вирішено створити в 1894 році на Міжнародному атлетичному конгресі в Парижі за пропозицією П'єра де Кубертена?*
 - а) Генеральну асоціацію міжнародних спортивних організацій;
 - б) Панамериканську спортивну організацію;
 - в) Міжнародний олімпійський комітет.
9. *Укажіть рік проведення перших Олімпійських ігор сучасності:*
 - а) 1896 р.;
 - б) 1894 р.;
 - в) 1756 р.
10. *Які організації є найвищими органами, що координують роботу з видів спорту?*

- а) національні спортивні федерації;
 - б) міжнародні спортивні федерації;
 - в) регіональні спортивні федерації.
11. *Коли розпочав свою діяльність Національний олімпійський комітет України?*
- а) у лютому 1998 р.;
 - б) у січні 2000 р.;
 - в) у грудні 1990 р.
12. *Хто став першим президентом Національного олімпійського комітету України?*
- а) дворазовий олімпійський чемпіон з легкої атлетики Валерій Борзов;
 - б) видатний український спортсмен-олімпієць, легкоатлет Сергій Бубка;
 - в) заслужений майстер спорту України, футболіст Андрій Шевченко.
13. *Коли відбулося офіційне визнання Національного олімпійського комітету України?*
- а) 9 січня 2005 р.;
 - б) 9 березня 1992 р.;
 - в) 9 вересня 1988 р.
14. *У якому році збірна України вперше виступила як незалежна команда на XVII зимових Олімпійських іграх у норвезькому місті Ліллекхаммері?*
- а) у 2004 р.;
 - б) у 1992 р.;
 - в) у 1994 р.
15. *Коли розпочалося інтенсивне формування сучасної спортивної термінології?*
- а) наприкінці XIX ст.;
 - б) на початку XXI ст.;
 - в) у середині XX ст.
16. *У якій формі найчастіше здійснюється в Україні державне управління фізкультурно-спортивним рухом?*
- а) у формі спеціально створених академій;
 - б) у формі спеціально створених асоціацій;
 - в) у формі спеціально створених міністерств, комітетів або управлінь, на які покладено обов'язки щодо координації та управління оздоровчою та спортивною роботою.
17. *Які навчальні дисципліни забезпечують спеціальну теоретичну підготовку студентів за освітньо-професійною програмою «Спорт»?*
- а) дисципліни з теорії, методики, організації та педагогіки спорту;
 - б) фізико-математичні, хіміко-біологічні дисципліни;
 - в) історичні, філософсько-правові, соціально-гуманітарні дисципліни.
18. *Система фізичної культури і спорту в Україні – це:*
- а) багатогранне суспільне явище, складовий елемент культури суспільства;

- б) сукупність державних і суспільних організацій, діяльність яких спрямована на фізичне виховання населення й розвиток спорту в Україні;
- в) організаційно-штатні чи тимчасово створені штаби, колективи, окремі посадові особи, що наділені правами й обов'язками щодо здійснення керівництва військовими силами.

19. *Структурна частина фізичної культури, що історично склалася у формі змагальної діяльності та практики спеціальної підготовки людини до змагань – це:*

- а) спорт;
- б) освіта;
- в) наука.

20. *Яке походження має значна кількість спортивних термінів?*

- а) слов'янське;
- б) азійське;
- в) західноєвропейське.

21. *Національний олімпійський комітет України є:*

- а) неурядовою громадською організацією, що координує розвиток олімпійського руху в Україні;
- б) урядовою громадською організацією, що координує розвиток олімпійського руху в Україні;
- в) загальноосвітньою громадською організацією.

22. *Чим керується у своїй діяльності Національний олімпійський комітет України?*

- а) виключно законодавством України;
- б) виключно власною Хартією;
- в) законодавством України, Олімпійською хартією Міжнародного олімпійського комітету та власною Хартією.

23. *У яких роках відбулися перші спроби самостійного виходу українських спортсменів на Олімпійські ігри в нетривалий період української державності?*

- а) у 1917-1918 рр.;
- б) у 1915-1916 рр.;
- в) у 1895-1896 рр.

24. *Матеріально-технічна база фізичної культури України являє собою:*

- а) сукупність духовних цінностей і розподільчих структур;
- б) сукупність матеріальних цінностей (спортивні споруди, обладнання, спортивна форма, знаряддя, інвентар), фінансів, розподільчих структур і виробничих потужностей, що знаходяться в державній, муніципальній, відомчій, кооперативній та особистій власності;
- в) виключно матеріальні цінності (спортивні споруди, обладнання, спортивна форма, знаряддя, інвентар).

25. *Укажіть джерело фінансування в Україні фізичної культури і спорту:*

- а) особисті кошти громадян;
- б) кошти державного бюджету;

в) кошти державного бюджету й відомчих організацій, вступні внески (індивідуальні та колективні), дотації державних органів, спонсорські внески, прибутки від комерційної діяльності спортивних організацій, особисті кошти громадян.

26. *Фізична підготовка – це:*

а) процес, спрямований на розвиток генетичних і набутих фізичних та морально-вольових якостей; різновид фізичного виховання, що має безпосередньо прикладну спрямованість (солдат, пожежник, космонавт) і передбачає досягнення рівня фізичного розвитку, який забезпечує передумови для спеціалізації в певному виді діяльності.

б) багатогранне суспільне явище, елемент культури суспільства, один із засобів і методів усебічного розвитку людини, зміцнення її здоров'я, підготовки до трудової та творчої діяльності, що складається з фізичних вправ і деяких інших видів діяльності, які носять змагальний характер;

в) спеціально організований процес усебічного розвитку фізичних і морально вольових якостей, формування та розвитку життєво важливих для людини рухових умінь і навичок.

27. *Укажіть градацію за професійними категоріями для тренерів-викладачів:*

а) перший розряд, другий розряд, третій розряд;

б) вища категорія, перша категорія, друга категорія, без категорії;

в) майстер спорту, заслужений майстер спорту, заслужений працівник фізичної культури.

28. *Які основні напрямки впровадження фізичної культури визначені у ст. 8 Закону України «Про фізичну культуру і спорт»?*

а) фізкультурно-оздоровча діяльність;

б) фізичне виховання;

в) фізкультурно-оздоровча діяльність, фізичне виховання та масовий фізкультурно-спортивний рух.

29. *Структура діяльності тренера-викладача:*

а) навчання, розвиток і виховання спортсмена в процесі спортивної підготовки;

б) наукова й освітня діяльність, спрямована на пошук нових засобів і методів фізичного вдосконалення;

в) розробка нових критеріїв оцінювання рівня фізичної та функціональної підготовленості спортсменів і критеріїв відбору.

30. *У чому проявляється професійна тренерська майстерність?*

а) у неодноразовому досягненні спортивної мети найбільш раціональним способом, що ґрунтується на знаннях та інтуїції;

б) у наданні інформації спортсменам стосовно сучасних інноваційних методик тренування та впровадженні їх у тренувальну діяльність;

в) у досягненні найвищої спортивної форми й рівня фізичної та функціональної підготовленості спортсменів.

31. *Укажіть основні завдання фізичної культури і спорту в Україні:*

- а) утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві;
 - б) підвищення рівня здоров'я населення, особливо дітей;
 - в) постійне підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення, сприяння економічному й соціальному прогресу суспільства, а також утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві.
32. *Фізкультурно-оздоровчі, спортивні та спортивно-технічні споруди являють собою:*
- а) нерухомі штучні структури (будівлі) порівняно великого розміру, що обов'язково містять місця для глядачів;
 - б) споруди для споглядання за змаганнями;
 - в) об'єкти, призначені для занять фізичними вправами, спортом і проведення спортивних видовищних заходів.
33. *Особа, яка систематично займається спортом і виступає на спортивних змаганнях, – це:*
- а) спортсмен;
 - б) фізкультурник;
 - в) тренер.
34. *У яких навчальних закладах України здійснюють підготовку тренерів-викладачів?*
- а) у вищих навчальних закладах;
 - б) у коледжах;
 - в) у спортивних організаціях.
35. *Підготовка тренера-викладача спрямована на його подальшу участь:*
- а) у системі фізичного виховання;
 - б) у олімпійському та професійному спорті;
 - в) у фізичній реабілітації.
36. *Який рівень акредитації вищих навчальних закладів України дає можливість здійснювати підготовку магістрів і аспірантів?*
- а) II- III рівні акредитації;
 - б) I-II рівні акредитації;
 - в) виключно IV рівень акредитації.
37. *Які кваліфікаційні рівні присвоюються випускникам вищих навчальних закладів України, які здійснюють підготовку тренерів-викладачів?*
- а) бакалавр, магістр;
 - б) перша категорія, друга категорія, третя категорія;
 - в) перший розряд, другий розряд, третій розряд.
38. *Згідно із Законом України «Про вищу освіту» бакалавр – це:*
- а) освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і присуджується закладом вищої освіти в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми;

- б) освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми.
- в) освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-професійної програми.
39. *Згідно із Законом України «Про вищу освіту» магістр – це:*
- а) освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і присуджується закладом вищої освіти в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми;
- б) освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми.
- в) освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-професійної програми.
40. *Поняття «професія» тлумачиться як:*
- а) рівень знань, що набуваються на базі повної загальної середньої освіти, необхідний фахівцям вищої кваліфікації в різних галузях науки;
- б) своєрідна сукупність умінь, навичок, видів діяльності, захоплень і зацікавлень людини, що слугує джерелом заробітку, сприяє прояву творчих здібностей та реалізації власних і суспільних устремлінь;
- в) формальне документально закріплене місце працівника в трудовому колективі, що передбачає виконання певних обов'язків, посадові права і характер відповідальності.
41. *Професійна компетентність – це:*
- а) рівень поінформованості, авторитетності педагога;
- б) рівень психологічного та емоційного стану педагога;
- в) рівень матеріального стану педагога.
42. *Поняття «спортивне тренування» тлумачиться як:*
- а) цілеспрямований педагогічний процес, що включає в себе навчання та вдосконалення спортивної техніки й тактики, розвиток фізичних, психічних і морально-вольових якостей;
- б) спеціально організований процес усебічного розвитку фізичних і морально-вольових якостей, формування життєво важливих рухових умінь і навичок;
- в) спеціально організований процес, спрямований на зміцнення здоров'я.
43. *Тренованість – це:*
- а) стан найвищого рівня тренованості спортсмена та його готовності досягати максимального для себе спортивного результату;

- б) стан організму, який характеризується певними морфологічними та функціональними змінами, зумовленими систематичною тренувальною діяльністю;
- в) стан організму, що виникає внаслідок функціональної активності та проявляється в тимчасовому зниженні працездатності.
44. *Дипломи якого зразка отримують студенти вищих навчальних закладів України?*
- а) пластикові дипломи;
- б) картонні дипломи;
- в) металеві дипломи.
45. *Що таке професійно важливі якості особистості?*
- а) це сукупність стійких особистих якостей, що забезпечують успішне виконання аматорської діяльності;
- б) це сукупність стійких особистих якостей, що забезпечують успішне виконання професійної діяльності;
- в) це сукупність стійких особистих якостей, що забезпечують успішне виконання громадської діяльності.
46. *На що орієнтований освітній процес у вищих навчальних закладах України?*
- а) на основні, допоміжні та обслуговуючі підрозділи вишу, що забезпечують своєчасний випуск студентів з певним освітнім ступенем;
- б) на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення знань, швидкої адаптації до динамічних змін у соціально-культурній сфері та організації праці в умовах ринкової економіки;
- в) на діяльність людини, спрямовану на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей.
47. *Олімпійський рух в Україні являє собою:*
- а) форму соціального руху, метою якого є сприяння підвищенню рівня фізичної культури населення, цілеспрямована діяльність державних і суспільних організацій громадян з розвитку фізичної культури і спорту;
- б) суспільне добровільне некомерційне об'єднання, яке створюється за ініціативою громадян з метою розвитку фізичної культури і спорту в Україні;
- в) складову частину міжнародного олімпійського руху, метою якого є розвиток спорту як одного із засобів досягнення фізичної та духовної досконалості людини, зміцнення міжнародної спортивної співпраці.
48. *У яких спортивних організаціях може працювати тренер-викладач?*
- а) в оздоровчих закладах, лікувальних установах, диспансерах, на спортивно-оздоровчих базах, у групах здоров'я;
- б) у дитячо-юнацьких спортивних школах, школах вищої спортивної майстерності, спортивних клубах (спеціалізованих, виробничих, вузівських, військових тощо), спортивних секціях при будь-якій установі чи організації, спортивних федераціях (національна, обласна, відомча),

галузових органах управління (Міністерство, спорткомітет), професійних і комерційних організаціях;

в) в освітніх, виховних, виробничих, оздоровчо-рекреаційних, воєнізованих та інших державних і недержавних закладах.

49. *Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу у вищих навчальних закладах включає в себе:*

а) державні стандарти освіти; освітньо-професійні програми; навчальні плани та пояснювальні записки до них; робочі програми з кожної навчальної дисципліни навчального плану; комплекси навчально-методичного забезпечення з кожної навчальної дисципліни навчального плану; підручники й навчальні посібники; програми практики (наскрізні та робочі); методичні матеріали до написання та оформлення курсових і кваліфікаційних робіт (бакалаврських, магістерських);

б) навчальні програми з усіх дисциплін;

в) підручники, навчальні посібники, робочі програми навчальних дисциплін, статут вишу.

50. *Освітньо-професійна програма – це:*

а) система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти;

б) перелік обов'язкових і вибіркових навчальних дисциплін із зазначенням обсягу годин, відведених для їх вивчення і форм підсумкового контролю;

в) контрольний захід, спрямований на перевірку рівня засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни.

51. *Укажіть основний нормативний документ, що регламентує організацію освітнього процесу?*

а) навчальний план;

б) робоча програма навчальної дисципліни;

в) освітньо-професійна програма.

52. *Навчальний план – це:*

а) обов'язковий дія виконання нормативний документ, що визначає критерії оцінки знань студентів по завершенню певного освітнього рівня підготовки;

б) нормативний документ, що регламентує діяльність закладів освіти;

в) нормативний документ, що визначає перелік і обсяг навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять і їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного й підсумкового контролю.

53. *Укажіть соціальні функції, притаманні спорту як суспільному явищу:*

- а) маркетингова, рекламна, наглядова;
 - б) змагальна, виховна, оздоровча;
 - в) функція поліпшення взаєморозуміння між народами й державами.
54. *У яких іпостасях виступає сучасний спорт:*
- а) засіб оздоровлення, психофізичного вдосконалення, дієвий засіб відпочинку й підвищення працездатності, своєрідне видовище, професійна діяльність;
 - б) засіб підвищення фізичної працездатності, лікування, заробітку грошей;
 - в) засіб адаптації до несприятливих зовнішніх умов, у тому числі психологічного впливу, засіб відпочинку й оздоровлення.
55. *Складовими предметно-змістовної основи спорту є:*
- а) тренувальна та виховна діяльність;
 - б) змагальна, освітня, тренувальна діяльність;
 - в) тренувальна, змагальна, організаційна діяльність.
56. *Як називається стан найвищого рівня тренуваності спортсмена та його готовності досягати максимального для себе спортивного результату?*
- а) перетренованість;
 - б) спортивна форма»;
 - в) перенапруження.
57. *Що характерно для спортсмена в стані спортивної форми?*
- а) високий рівень розвитку фізіологічних функцій та узгоджена діяльність усіх основних систем організму, що відповідає підвищеним вимогам змагальної діяльності;
 - б) природне короткочасне підвищення фізичної працездатності, обумовлене значними тренувальними чи змагальними навантаженнями;
 - в) стійке підвищення спортивної працездатності, нервово-психічного та фізичного стану спортсмена через суттєві недоліки в режимі й методиці тренувань.
58. *Суб'єктивними ознаками спортивної форми є:*
- а) стійкі порушення в організмі спортсмена;
 - б) прекрасне самопочуття, здоровий сон, гарний апетит, невисока, але стабільна вага, бажання тренуватися й змагатися;
 - в) порушення режиму сну (безсоння), відсутність апетиту й моральна депресія, що супроводжується порушенням функцій окремих органів і систем організму спортсмена.
59. *Як довго спортсмен може перебувати на піку спортивної форми?*
- а) декілька років;
 - б) рік;
 - в) від декількох тижнів (днів) до декількох місяців.
60. *Основним засобом управління спортивною формою є:*
- а) обсяг та інтенсивність тренувальних і змагальних навантажень і застосування засобів відновлення;
 - б) правильно підібрана система відновлення;
 - в) суворо дозована інтенсивність тренувальних і змагальних навантажень.

61. *Укажіть основні види навчальних занять у вищих навчальних закладах:*
а) конференції, саміти, з'їзди;
б) симпозіуми, колоквиуми, лікбези;
в) лекції, практичні (лабораторні, семінарські) заняття, консультації.
62. *Лекція – це:*
а) основна форма проведення навчальних занять у виші, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу;
б) навчальне заняття, під час якого студент отримує відповіді від викладача на конкретні питання, пояснення певних теоретичних положень або аспектів їх практичного застосування;
в) навчальне заняття, яке проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки, розкриття та розвитку творчих здібностей.
63. *Лабораторне заняття – це:*
а) форма навчального заняття, при якій студент під керівництвом викладача проводить експерименти (досліди) з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та оволодіння методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі;
б) навчальне заняття, яке проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки, розкриття та розвитку творчих здібностей;
в) навчальне заняття, під час якого студент отримує відповіді від викладача на конкретні питання, пояснення певних теоретичних положень або аспектів їх практичного застосування.
64. *Практичне заняття – це:*
а) основна форма проведення навчальних занять у виші, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу;
б) форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів (доповіді, реферати);
в) форма навчального заняття, при якій викладач організовує детальний розгляд студентам окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння й навички їх практичного застосування шляхом виконання студентом відповідно сформульованих завдань.
65. *Семінарське заняття – це:*
а) форма навчального заняття, при якій студент під керівництвом викладача проводить експерименти (досліди) з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та оволодіння методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі;
б) форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів (доповіді, реферати);
в) навчальне заняття, яке проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки, розкриття та розвитку творчих здібностей.

66. *Як можна охарактеризувати такий стан організму спортсмена, як втома?*

- а) як стан, що виникає внаслідок функціональної активності та проявляється в тимчасовому зниженні працездатності;
- б) як стан найвищого рівня тренованості спортсмена та його готовності досягати максимального для себе спортивного результату;
- в) як стійке погіршення спортивної працездатності, нервово-психічного та фізичного стану спортсмена через суттєві недоліки в режимі й методиці тренувань.

67. *Укажіть ефективні способи зниження втоми та прискорення відновлювальних процесів?*

- а) збільшення фізичних навантажень;
- б) правильне чергування тренувань і відпочинку, різноманітність тренувальних засобів, методів і форм занять;
- в) тимчасове припинення тренувань і збільшення інтервалів відпочинку.

68. *Як можна охарактеризувати такий стан організму спортсмена, як перенапруження?*

- а) як нестійкі порушення в організмі, спричинені невідповідністю між фізичним навантаженням і рівнем підготовки організму;
- б) як стійке погіршення спортивної працездатності, нервово-психічного та фізичного стану спортсмена через суттєві недоліки в режимі й методиці тренувань;
- в) як стан найвищого рівня тренованості спортсмена та його готовності досягати максимального для себе спортивного результату.

69. *Як можна охарактеризувати такий стан організму спортсмена, як перевтома?*

- а) як стан найвищого рівня тренованості спортсмена та його готовності досягати максимального для себе спортивного результату;
- б) як стійке погіршення спортивної працездатності, нервово-психічного та фізичного стану спортсмена через суттєві недоліки в режимі й методиці тренувань;
- в) як природне короточасне зниження працездатності, спричинене значними тренувальними чи змагальними навантаженнями.

70. *Як можна охарактеризувати такий стан організму спортсмена, як перетренованість?*

- а) як стійке погіршення спортивної працездатності, нервово-психічного та фізичного стану спортсмена через суттєві недоліки в режимі й методиці тренувань;
- б) як стан, що виникає внаслідок зниження функціональної активності та проявляється в тимчасовому зниженні працездатності;
- в) як природне короточасне зниження працездатності, спричинене значними тренувальними або змагальними навантаженнями.

71. *Фізична реабілітація – це:*

- а) багатогранне суспільне явище, складовий елемент культури суспільства, один із засобів і методів усебічного розвитку людини, зміцнення її здоров'я й підготовки до трудової та творчої діяльності;
- б) система фізичних вправ, спрямована на відновлення втрачених функцій організму, окремих органів і фізичних якостей;
- в) відновлення та зміцнення здоров'я завдяки використанню фізичних вправ і оздоровчих сил природи (цілющі води, гірське повітря, сонячне проміння тощо).

72. *Рекреація – це:*

- а) відновлення та зміцнення здоров'я завдяки використанню фізичних вправ і оздоровчих сил природи (цілющі води, гірське повітря, сонячне проміння тощо);
- б) система фізичних вправ, спрямована на відновлення втрачених функцій організму, окремих органів і фізичних якостей;
- в) багатогранне суспільне явище, складовий елемент культури суспільства, один із засобів і методів усебічного розвитку людини, зміцнення її здоров'я й підготовки до трудової та творчої діяльності.

73. *Укажіть типові для найсильніших спортсменів риси характеру:*

- а) підвищена тривожність, занепокоєння, нестійка нервова система;
- б) відчуття власної переваги та впевненості, емоційна стійкість, висока цілеспрямованість, змагальна агресивність;
- в) завищена самооцінка, зневажливе та зверхнє ставлення до конкурента, високий рівень емоційного напруження.

74. *У чому полягають основні напрямки роботи тренера?*

- а) в ознайомленні спортсменів з історією розвитку обраного виду спорту, з досягненнями видатних спортсменів, джерелами фінансування та прибутку у спорті;
- б) у вихованні, навчанні та вдосконаленні спортивної майстерності, розвитку функціональних можливостей спортсменів;
- в) у наданні спортсменам необхідних соціологічних, економічних, маркетингових знань.

75. *Спортсмен-любитель (фізкультурник) – це:*

- а) спортсмен, для якого заняття спортом є основним видом діяльності та який одержує згідно з контрактом заробітну плату й інші грошові винагороди за підготовку до спортивних змагань і участь у них;
- б) спортсмен, який систематично займається будь-яким видом спорту, регулярно виступає на українських і міжнародних спортивних змаганнях, має спортивне звання не нижче ніж «Майстер спорту України» згідно з вимогами Єдиної всеукраїнської спортивної класифікації;
- в) спортсмен, який систематично займається обраним видом спорту чи фізичними вправами, бере участь у спортивних змаганнях на засадах добровільності або ж який виконав розрядні нормативи згідно з вимогами Єдиної всеукраїнської спортивної класифікації.

76. *Спортсмен високого класу – це:*

- а) спортсмен, для якого заняття спортом є основним видом діяльності та який одержує згідно з контрактом заробітну плату й інші грошові винагороди за підготовку до спортивних змагань і участь у них;
- б) спортсмен, який систематично займається будь-яким видом спорту, регулярно виступає на українських і міжнародних спортивних змаганнях, має спортивне звання не нижче ніж «Майстер спорту України» згідно з вимогами Єдиної всеукраїнської спортивної класифікації;
- в) спортсмен, який систематично займається обраним видом спорту чи фізичними вправами, бере участь у спортивних змаганнях на засадах добровільності або ж який виконав розрядні нормативи згідно з вимогами Єдиної всеукраїнської спортивної класифікації.

77. *Спортсмен-професіонал – це:*

- а) спортсмен, для якого заняття спортом є основним видом діяльності та який одержує згідно з контрактом заробітну плату й інші грошові винагороди за підготовку до спортивних змагань і участь у них;
- б) спортсмен, який систематично займається будь-яким видом спорту, регулярно виступає на українських і міжнародних спортивних змаганнях, має спортивне звання не нижче ніж «Майстер спорту України» згідно з вимогами Єдиної всеукраїнської спортивної класифікації;
- в) спортсмен, який систематично займається обраним видом спорту чи фізичними вправами, бере участь у спортивних змаганнях на засадах добровільності або ж який виконав розрядні нормативи згідно з вимогами Єдиної всеукраїнської спортивної класифікації.

78. *Єдина українська спортивна класифікація – це:*

- а) система класифікації видів спорту, яка використовується в галузі «Фізична культура і спорт»;
- б) програмно-нормативний документ, що встановлює норми, вимоги, умови й порядок присвоєння спортивних розрядів і титулів;
- в) система розподілу об'єктів (процесів, явищ) спорту за класами (групами) відповідно до визначених класифікаційних ознак спортсмена або тренера.

79. *Укажіть різновиди спорту:*

- а) любительський (масовий) спорт, спорт вищих досягнень і професійний спорт;
- б) прибутковий і неприбутковий спорт;
- в) масовий та елітарний спорт.

80. *Які можливості відкриває масовий спорт?*

- а) сприяння зміцненню міжнародного авторитету України на світовій спортивній арені шляхом демонстрації найвищих спортивних результатів;
- б) отримання матеріальної вигоди від демонстрації високих спортивних досягнень;
- в) удосконалення фізичних якостей і рухових можливостей, зміцнення здоров'я та сприяння творчому довголіттю.

81. *Яка мета стоїть перед спортом вищих досягнень?*

- а) зміцнення здоров'я;

- б) досягнення максимально можливих спортивних результатів або перемог на найважливіших спортивних змаганнях;
 - в) активний відпочинок.
82. *Укажіть основні функції спорту вищих досягнень?*
- а) зовнішньополітичні та внутрішньополітичні;
 - б) зміцнення здоров'я та підтримання працездатності;
 - в) отримання матеріальної вигоди від демонстрації високих спортивних досягнень.
83. *Ключовою метою професійного спорту є:*
- а) задоволення інтересів професійних спортивних організацій, глядачів і спортсменів, які обрали спорт своєю професією, а також отримання матеріальної вигоди від демонстрації високих спортивних досягнень;
 - б) зміцнення здоров'я, підтримання працездатності, відновлення порушених функцій організму;
 - в) досягнення максимальних спортивних результатів шляхом поглибленої спеціалізації навчально-тренувального процесу.
84. *Інформаційна освіта – це:*
- а) передача накопичених суспільством знань молодому поколінню з метою розвитку пізнавальних можливостей, а також набуття вмінь і навичок практичного застосування загальноосвітніх та професійних знань;
 - б) система методів, процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збору, обробки, зберігання, розповсюдження та використання інформації на користь її споживачів;
 - в) сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством упродовж своєї історії.
85. *У чому полягає мета інформаційної освіти студентів, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Спорт»?*
- а) у глобальній інтенсифікації інтелектуальної діяльності за рахунок використання нових інформаційних технологій;
 - б) в алгоритмі людської поведінки й символічних структур, які надають цій поведінці сенсу та значимості;
 - в) у підготовці до змагань, а також поліпшенні здоров'я, отриманні морального й матеріального задоволення, прагненні до вдосконалення, визнання та слави.
86. *Електронні засоби навчального призначення – це:*
- а) засоби навчання, які містять сучасну інформацію з певної галузі науки;
 - б) засоби навчання, які містяться в книгах;
 - в) засоби навчання, які зберігаються на цифрових або аналогових носіях даних і відтворюються на електронному обладнанні.
87. *Е-засіб навчання – це:*
- а) навчання за допомогою портативних пристроїв, яке зменшує обмеження із здобуття освіти за ознакою місцезнаходження;
 - б) матеріально-технічна складова навчального середовища, яка базується на використанні переважно комп'ютерно-орієнтованого засобу навчання;

в) цілеспрямована взаємодія викладача та студентів, у процесі якої засвоюються знання, формуються вміння та навички.

88. *Електронне видання – це:*

а) електронний документ (група електронних документів), який пройшов редакційно-видавничу обробку, призначений для розповсюдження в незмінному вигляді, має вихідні дані;

б) видання, в основі текстового матеріалу яких лежать результати теоретичних або експериментальних досліджень одного автора (авторського колективу) у тій чи іншій галузі знань;

в) видання, в якому акумулюються всі здобутки певної галузі науки та які можуть бути відтворені лише при застосуванні засобів програмної інженерії.

89. *За якими критеріями розрізняються електронні видання?*

а) за результатами теоретичних або експериментальних досліджень (чи наявні у дослідження достатні об'єми електронної інформації);

б) за наявністю друкованого еквівалента (електронний аналог, самостійне), за природою основної інформації (текстове, наочне, мультимедійне), за технологією розповсюдження (локальне, мережеве);

в) за формою, змістом, зовнішнім виглядом, обсягом, характером інформації, структурою, періодичністю та призначенням.

90. *На які групи можна розподілити програмне забезпечення за ознакою цільового використання в освітньому процесі при підготовці студентів за освітньо-професійною програмою «Спорт»?*

а) на тестування рівня знань, оптимізацію навчально-тренувального процесу в спорті, діагностичні системи контролю за рівнем здоров'я та функціональним станом різних груп населення в процесі оздоровчого і спортивного тренування, на оцінку й контроль біомеханічних параметрів тіла людини, підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичного виховання та спорту;

б) на оцінку й контроль біомеханічних параметрів тіла людини, підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичного виховання та спорту;

в) на тестування рівня знань, оптимізацію навчально-тренувального процесу в спорті, діагностичні системи контролю за рівнем здоров'я та функціональним станом різних груп населення в процесі оздоровчого і спортивного тренування.

91. *Активному застосуванню інформаційних технологій у професійній підготовці студентів за освітньо-професійною програмою «Спорт» сприяє використання:*

а) конспектів лекцій;

б) підручників з бібліотечного фонду;

в) електронних навчальних посібників.

92. *Що являють собою електронні навчальні посібники (електронні підручники)?*

- а) книгу, в якій у систематизованому вигляді викладено інформацію з певної галузі знань і яку використовують в освітньому процесі під час аудиторної та самостійної роботи;
- б) складний продукт, створений на основі досягнень сучасної техніки, що дозволяють програмно реалізовувати всі структурні компоненти навчального посібника (зміст за предметною сферою, методика навчання, тематичне мультимедіа, дизайн і художні якості);
- в) стислий виклад курсу лекцій або окремих розділів навчальної дисципліни, представлений у форматах doc, pdf та ін.

93. *Укажіть різновиди подання інформації в електронних навчальних посібниках (електронних підручниках):*

- а) текст, мовлення, музика, фото, відео, графіка, анімація, а також комбіновані інтерактивні компоненти віртуальної реальності;
- б) текст, схеми, графіки, формули, алгоритми виконання завдань;
- в) текст, рисунки, відеоматеріали, формули, схеми, графіки.

94. *Укажіть основні напрями інформаційної освіти та професійної підготовки студентів за освітньо-професійною програмою «Спорт»:*

- а) підвищення доступності засобів інформаційної підтримки процесу сучасними інформаційними та телекомунікаційними технологіями;
- б) підвищення доступності якісної освіти шляхом розвитку системи дистанційного навчання і засобів інформаційної підтримки процесу сучасними інформаційними та телекомунікаційними технологіями;
- в) фундаменталізація освіти на всіх її рівнях.

95. *Інформаційна культура – це:*

- а) результат теоретичної та матеріальної діяльності, виражений у створенні електронних засобів навчання;
- б) уміння цілеспрямовано працювати з інформацією та використовувати її для обробки й передачі;
- в) сукупність форм повсякденної поведінки людини, в яких знаходять зовнішнє вираження моральні та естетичні норми.

96. *У чому проявляється інформаційна культура?*

- а) у конкретних навичках використання технічних пристроїв і здатності застосування комп'ютерних інформаційних технологій у своїй діяльності;
- б) в обізнаності з особливостями інформаційних потоків у своїй сфері діяльності або галузі знань;
- в) в умінні здійснювати пошук інформації з різних джерел.

ГЛОСАРІЙ

Втома – стан організму, що є наслідком функціональної активності та проявляється в тимчасовому зниженні працездатності. Розрізняють фізичну, розумову, емоційну втоми.

Загальнорозвивальні вправи – рухові дії, які є переважно засобами фізичної підготовки та спрямовані на всебічний розвиток основних фізичних якостей, розширення функціональних можливостей організму, підвищення працездатності й збагачення рухового досвіду.

Перевтома – природне короточасне зниження працездатності, спричинене значними тренувальними чи змагальними навантаженнями.

Перенапруження – нестійкі порушення в організмі, спричинені невідповідністю між фізичним навантаженням і рівнем підготовки організму.

Перетренованість – стійке погіршення спортивної працездатності, нервово-психічного та фізичного стану спортсмена через суттєві недоліки в режимі й методиці тренувань.

Рекреація – відновлення та зміцнення здоров'я завдяки використанню фізичних вправ і оздоровчих сил природи (цілющі води, гірське повітря, сонячне проміння тощо).

Спеціальні вправи – рухові дії, які використовуються переважно для розвитку фізичних якостей, що визначають досягнення в обраному виді спорту, а також з метою засвоєння технічних і тактичних прийомів.

Спорт – багатогранне суспільне явище, елемент культури суспільства, один із засобів і методів усебічного розвитку людини, зміцнення її здоров'я, підготовки до трудової та творчої діяльності, що складається з фізичних вправ і деяких інших видів діяльності, які носять змагальний характер; специфічна діяльність, спрямована на досягнення високих показників у певному виді фізичних вправ і змаганнях.

Спортивна форма – стан найвищого рівня тренуваності спортсмена та його готовності досягати максимального для себе спортивного результату.

Спортивне тренування – цілеспрямований педагогічний процес, що включає в себе навчання та вдосконалення спортивної техніки й тактики, розвиток фізичних, психічних і морально-вольових якостей.

Тренованість – стан організму, який характеризується певними морфологічними та функціональними змінами, зумовленими систематичною тренувальною діяльністю.

Фізична культура – складова частина загальної культури суспільства, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості.

Фізична підготовка – процес, спрямований на розвиток генетичних і набутих фізичних та морально-вольових якостей; різновид фізичного виховання,

що має безпосередньо прикладну спрямованість (солдат, пожежник, космонавт) і передбачає досягнення рівня фізичного розвитку, який забезпечує передумови для спеціалізації в певному виді діяльності.

Фізична підготовленість – результат фізичної підготовки, що відображає рівень розвитку фізичних якостей, рухових навичок, працездатності, необхідний для успішного освоєння та виконання певної діяльності.

Фізична реабілітація – система фізичних вправ, спрямована на відновлення втрачених функцій організму, окремих органів і фізичних якостей.

Фізичне виховання – багатогранний педагогічний процес, спрямований на забезпечення гармонійного розвитку особистості, збереження її здоров'я, оволодіння спеціальними знаннями, вміннями та навичками, а також на формування свідомої потреби в заняттях фізичними вправами.

Фізичний розвиток – процес формування та подальшої зміни впродовж життя людини морфофункціональних властивостей її організму, фізичних якостей і здібностей під впливом внутрішніх чинників, умов життя та виховання.

Фізичні вправи – спеціальні рухи та складні види рухової діяльності, які використовуються як засоби фізичного виховання і спортивної підготовки.

Фізичні якості – якості, що характеризують фізичний розвиток людини, її здатність до доцільної рухової діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єфремова А. Г., Гринько В. М., Куделко В. Е. Особливості методики спортивного тренування чоловіків і жінок в обраному виді спорту : конспект лекції. Харків : УкрДУЗТ, 2022. 60 с.
2. Костюкевич В. М. Теорія і методика спортивної підготовки у запитаннях і відповідях : навч.-метод. посіб. Вінниця : Планер, 2016. 159 с.
3. Кошура А. В. Теорія і методика спортивних тренувань : навч. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 120 с.
4. Кутек Т. Б., Вовченко І. І. Основи теорії і методики спортивної підготовки : навч. посіб. Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2022. 108 с.
5. Меркоєв А. А. Загальна теорія підготовки спортсменів : навч.-метод. комплекс. Умань : ПП Жовтий, 2011. 71 с.
6. Мітова О. О., Івченко О. М., Онищенко В. М., Полякова А. В., Ханюкова О. В. Визначення значущості сторін підготовленості та показників змагальної діяльності як підґрунтя розробки комплексної системи контролю гравців у баскетболі. *Спортивні ігри*. №4 (26), 2022. С. 16–27.
7. Платонов В. М. Сучасна система спортивного тренування : підручник. Київ : Перша друкарня, 2021. 672 с.
8. Платонов В. М. Сучасна система спортивного тренування : підручник. Київ : Перша друкарня, 2021. 672 с.
9. Приходько В. В. Формування сучасної системи підготовки спортсменів : монографія. Дніпро : Інновація, 2019. 327 с.
10. Шинкарук О. Використання тестів у процесі контролю фізичної підготовленості спортсменів. *Актуальні проблеми фізичного виховання та методики спортивного тренування*. 2018. С. 47–53.

Інформаційні ресурси:

1. Білоус В. С. Основи інформаційної культури майбутнього вчителя URL: <http://library.vspu.edu.ua/>
2. Інформаційна культура/ URL:: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
3. Інформаційна культура студента : навчальний посібник / уклад.: С. В. Паршуков. Умань : Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2014. 121 с. URL: http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/2417/1/Informatsiina_kultura_studenta.pdf
4. Марченко С. І. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання і спорт». URL: <https://www.tmfv.com.ua/journal/article/download/704/689>
5. Миронова В. В. Інформаційна культура як основа загальної культури людини. URL:: http://mdgu-kid.at.ua/publ/informaciina_kultura_iak_osnova_zagalnoii_kulturi_liudini/
6. Наукова бібліотека Запорізького національного університету: <http://library.znu.edu.ua/>

7. Нормативна база освітнього процесу Запорізького національного університету. URL.: http://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/3647.ukr.html

8. Фролова Л.С. Вступ до спеціальності «Фізичне виховання»: навчально-методичний посібник. Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2014. 281 с. URL: eprints.cdu.edu.ua/527/

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Верітов Олександр Ігорович
Караулова Світлана Іванівна
Симонік Анастасія Володимирівна

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Фізична культура і спорт»
освітньо-професійної програми «Спорт»

Рецензент *В. О. Пономарьов*

Відповідальний за випуск *А. В. Сватъєв*

Коректор *Н. В. Мацюх*